

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT
DOMENIUL FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT/SUMMARY/RÉSUMÉ

COORDONATOR:

Prof. univ. dr. habil. Florica Bodiștean

DOCTORAND:

Alexandru Foițoș

TIMIȘOARA

2024

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
PROGRAMUL DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT
DOMENIUL FILOLOGIE

AVANGARDA MARGINAL(IZAT)Ă
ROMÂNEASCĂ: GRIGORE CUGLER,
IONATHAN X. URANUS, MADDA HOLDA

COORDONATOR:

Prof. univ. dr. habil. Florica Bodiștean

DOCTORAND:

Alexandru Foițoș

TIMIȘOARA

2024

Cuprins

Lista siglelor și a abrevierilor	6
Argument.....	10
Capitolul 1. Receptarea avangardei literare românești din prima jumătate a secolului XX. Între marginal(izare) și recuperare.....	15
1.1. Introducere	15
1.2. Tranziția spre secolul XX în spațiul românesc. De la discurs tradițional la viziune modernă.....	18
1.3. Receptarea avangardei românești în prima jumătate a secolului XX (1909–1947). Conturarea unor „prejudecăți”	21
1.4. Receptarea avangardei românești în cea de-a doua jumătate a secolului XX (1968–1999). Spre o „istoricizare” a avangardei	33
1.5. Receptarea avangardei după anii 2000. Recuperări ale avangardei marginal(izat)e.....	42
1.6. De la avangarda ca fenomen <i>secundar</i> la distincția <i>avangardă principală/avangardă secundară</i> . Configurări în spațiul românesc	55
1.7. „Epigonismul” ca manifestare a avangardei secundare. Concepte-cheie: <i>precursor, model, intertextualitate, influență (directă/indirectă), anxietatea influenței, concordanță, context</i>	62
1.8. Concluzii	78
Capitolul 2. „În umbra” modelului Urmuz. Generația post-urmuziană, între epigonism și continuitate de viziune	80
2.1. Introducere. Avangarda secundară românească, influența și „fazele” urmuzianismului	80
2.2. „Mitul” precursorului Urmuz. Dosar de receptare critică înainte și după 2000. De la model de discurs literar la model de viziune.....	84
2.2.1. Urmuz și crizele modernității	84
2.2.2. Urmuz în interbelic. Între entuziasmul avangardiștilor și vocile criticii „oficiale”	88
2.2.3. Urmuz și discursul critic din a doua jumătate a secolului XX (1947–1999).....	92
2.2.4. Modelul Urmuz în discursul critic contemporan. Recuperări, recontextualizări .	103
2.3. Generația post-urmuziană și fenomenul „epigonismului”	119
2.4. Ocurențe/Absențe ale scriitorilor „epigoni” într-un corpus de antologii, dicționare, istorii literare, studii literare contemporane.....	131
2.4.1. Antologiile literare generale și de avangardă	132
2.4.2. Dicționarele literare generale și de avangardă și enciclopediile.....	134
2.4.3. Istoriile literare	137
2.4.4. Recuperări ale scriitorilor „epigoni” în studiile literare după 2000.....	138

2.5. Concluzii	143
Capitolul 3. Grigore Cugler. Apunakismul și discursul unui avangardist român din exil	145
3.1. Grigore Cugler și avangarda din exil	145
3.2. Receptarea critică a lui Grigore Cugler. Între epigonism și continuitate de viziune modernă.....	147
3.3. Apunakismul și depășirea modelului urmuzian. <i>Apunake și alte fenomene</i> (1934)....	169
3.4. Perpetuarea unui stil particular în <i>Afară-de-Unu-Singur</i> și <i>Vi-l prezint pe Țeavă</i>	196
3.4.1. <i>Afară-de-Unu-Singur</i> (1946)	196
3.4.2. <i>Vi-l prezint pe Țeavă</i> (1975).....	209
3.5. Concluzii	219
Capitolul 4. Ionathan X. Uranus, „om exorbitant”. Experimente radicale și evoluții discursive	223
4.1. Ionathan X. Uranus și generația ezoterică.....	223
4.1.1. Introducere. Spre o nouă sensibilitate spiritualist-ezoterică.....	223
4.1.2. „Omul” Avramescu	228
4.2. Receptarea critică a lui Ionathan X. Uranus. Între avangardism și o nouă paradigmă radicală	232
4.2.1. O primă perspectivă critică: scriitor sub anatema epigonismului urmuzian	233
4.2.2. De la perspectiva epigonismului urmuzian la distingerea unui profil scriitoricesc complex	237
4.2.3. Recuperări și (re)valorizări critice contemporane	241
4.3. Conturarea unei poetici avangardiste specifice.....	248
4.4. <i>În potriva veacului. Textele de avangardă (1926–1932)</i> (2005). Dimensiuni experimentale originale	251
4.5. Evoluția și diversitatea discursului în volumele <i>Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus</i> (1999), <i>Monolog nocturn</i> (2001), <i>Comedia Infra-Umană</i> (2004).....	279
4.5.1. <i>Fragmente reziduale disparate din Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus trândav și neiscusit aspirant ucenic al Sfintei Smerenii</i> (1999)	280
4.5.2. <i>Monolog nocturn – în aforisme, anecdote și aproximații – despre Suverana Slobozenie a Singurătății între neființă și nebunie</i> (2001).....	288
4.5.3. <i>Comedia Infra-Umană. Fragmente din Eseul poliautobiografic al lui Ierusalim X. Unicornus</i> (2004).....	297
4.6. Concluzii	304
Capitolul 5. Avangarda feminină în spațiul românesc. Cazul Madda Holda	308
5.1. Artista de avangardă de la muză la creatoare. Afirmări în spațiul european.....	308
5.2. Artiștele de avangardă în spațiul românesc.....	320
5.2.1. Primele afirmări. Artiștele și scriitoare situate la granița cu avangarda.....	322

5.2.2. Reprezentante ale avangardei artistice și literare	325
5.3. Madda Holda. Receptare critică și evocări în corespondența de avangardă	330
5.3.1. Discursul critic despre Madda Holda	330
5.3.2. <i>Dragă Magdalena... Corespondența Geo Bogza – Madda Holda</i>	333
5.3.3. <i>Magdalena Binder: un portret în tușe bogziene</i>	343
5.3.4. Evocări în <i>Epistolar avangardist</i>	346
5.4. <i>Cărțile de vizită</i> ale Maddei Holda și depășirea modelului urmuzian	348
5.5. Concluzii	356
Concluzii	359
Bibliografie	368
Anexă. Corpus format din antologii, dicționare, enciclopedii, istorii literare, studii și articole după 2000, consacrate avangardelor	384
Nota autorului	395

AVANGARDA MARGINAL(IZAT)Ă ROMÂNEASCĂ: GRIGORE CUGLER, IONATHAN X. URANUS, MADDA HOLDA

Cuvinte-cheie: *avangarda literară, Urmuz, Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda*

Rezumat:

Privind retrospectiv și diacronic asupra orientărilor cultural-literare din spațiul românesc, observăm o diversitate a receptărilor critice care reflectă absența unui consens unanim din pricini ce țin de specificitatea pozițiilor critice. Receptările critice pot fi pozitive, negative sau neutre, influențând modul în care un fenomen cultural-literar este privit, analizat și receptat de-a lungul timpului. Absența receptării critice poate sugera ignorarea fenomenului din diverse cauze, inclusiv extraliterare, ceea ce poate duce la marginalizarea acestuia. Această analiză include și mișcările de avangardă din spațiul cultural-literar românesc, care au cunoscut poziționări critice variate, critici ce au pus accentul pe valorile estetice, adesea neglijând impactul asupra convențiilor și clișeele literare.

Teza de doctorat *Avangarda marginal(izată) românească: Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda* își propune să se focalizeze pe un subiect mai puțin cercetat și cunoscut legat de fenomenul avangardei literare din spațiul românesc, și anume cel al generației de scriitori post-urmuzieni, scriitori care, deseori, au fost plasați, în discursurile critice, în sfera „epigonismului” lui Urmuz. În acest sens, cercetarea doctorală are în vedere trei scriitori care aparțin acestei generații configurate „în umbra” modelului central, hipercanonic, al avangardei literare românești. Unul dintre obiectivele majore ale tezei este reprezentat de demonstrarea că scriitorii avangardiști ai generației post-urmuziene nu sunt numai niște „epigoni” ai modelului Urmuz, ci mai mult de cât atât, astfel încât să ne putem distanța de prejudecățile critice impuse încă din prima jumătate a secolului XX și perpetuate de-a lungul timpului.

Ca un al doilea obiectiv major, teza își propune să recupereze și să (re)contextualizeze operele acestor scriitori marginali(zați), evidențiind continuitatea unei viziuni radical moderne în scrierile lor și impactul contextului de scriitură asupra stilului lor. Prin acest demers, teza contribuie la studii literare contemporane care valorizează scriitorii mai puțin cunoscuți și dimensiunile aparte ale avangardei, precum avangarda din exil, avangarda ezoterică și avangarda feminină. Miza principală a tezei este de a evidenția că scriitorii avangardiști din

generația post-urmuziană depășesc modelul urmuzian și aduc contribuții semnificative pentru nuanțarea avangardei românești.

Din punctul de vedere al structurii tezei, aceasta cuprinde cinci capitole, cu multiple subcapitole, precedate de un argument cu rol introductiv, de cuprins, respectiv lista de sigle și abrevieri. Cele cinci capitole tratează tema de la principalele aspecte teoretice și de receptare a avangardei, ajungând la modul în care s-a fixat modelul Urmuz în peisajul literar românesc și la felul în care s-a conturat o întreagă generație sub „anatema” epigonismului, demersul fiind completat de analize complexe ale operei celor trei scriitori avangardiști, atât din punct de vedere hermeneutic, prin analize „microscopice” ale textelor, cât și din punct de vedere stilistic. Cele cinci capitole sunt succedate de o parte dedicată concluziilor lucrării, de o anexă ce cuprinde un corpus reprezentativ de aproximativ 100 de tipuri de lucrări (antologii, dicționare literare generale și de avangardă, enciclopedii, istorii ale literaturii, studii și articole consacrate avangardelor și care au apărut după 2000), respectiv de bibliografie și de o notă a autorului.

Primul capitol al tezei, *Receptarea avangardei literare românești din prima jumătate a secolului XX. Între marginal(izare) și recuperare* își propune să evidențieze complexitatea avangardei din spațiul românesc, prin surprinderea, în mod etapizat, a receptării critice, din prima jumătate a secolului XX, a doua jumătate a secolului XX, respectiv după 2000. În urma analizei, se remarcă tranziția de la plasarea avangardei într-o sferă a „extremismului” la primele consemnări originale ale fenomenului, pentru ca după 2000 să asistăm la un proces complex de recuperare, prin reevaluări ale importanței fenomenului. Receptarea a fost analizată, astfel, pe trei paliere, în perioada 1909–2023, evocând și analizând diverse perspective critice.

Pe lângă acest tablou complex al receptării, acest capitol și-a propus și teoretizarea câtorva concepte: distincția *avangardă principală/avangardă secundară*, *model*, *precursor*, *influență (directă/indirectă)*, *anxietatea influenței*, *intertextualitate*, *concordanță*, *paralelism*, *context*. Teza se focalizează pe această dimensiune a *avangardei secundare*, o avangardă marginală, considerată neoriginală, epigonică.

În urma acestui capitol, am putut remarca faptul că avangarda românească a fost marcată de o perpetuare a prejudecăților critice încă din prima jumătate a secolului XX, prejudecăți pe care studiile de dată recentă încearcă să le (re)evalueze: fie perspectivele critice rămân constante, în aceste „inerții”, fie se distanțează de aceste „etichetări” ale „epigonismului”.

Cel de-al doilea capitol, *„În umbra” modelului Urmuz. Generația post-urmuziană, între epigonism și continuitate de viziune*, își propune să fixeze modelul Urmuz în peisajul literar românesc, prin urmărirea și analizarea evoluției receptării critice, în tandem cu

receptarea avangardei propriu-zise din spațiul românesc. Se poate observa complexitatea acestui model de avangardă, care încă suscită interes din partea cercetătorilor, Urmuz fiind, în continuare, supus unor demersuri originale și unor noi metode de cercetare. După fixarea acestui model, am urmărit conturarea generației post-urmuziene, prin configurarea unei „liste” ample de scriitori considerați „epigoni” urmuzieni. În acest sens, au fost sistematizate și analizate sintagme din diferite tipuri de lucrări în vederea urmăririi ocurențelor și a absențelor scriitorilor avangardiști. Pentru acest aspect, am configurat un corpus reprezentativ de aproximativ 100 de lucrări, pe câteva categorii (antologii, dicționare și enciclopedii, istorii literare, studii și articole apărute după 2000), în care am urmărit, printr-o analiză statistică (cercetare cantitativă), apariția sau absența scriitorilor considerați marginali. Și în cazul acestui capitol, bibliografia critică a fost amplă, astfel încât am avut în vedere un demers (cvasi)exhaustiv în ceea ce privește analiza perspectivelor critice despre scriitori-epigoni urmuzieni.

Capitolul *Grigore Cugler. Apunakismul și discursul unui avangardist român din exil* este primul din seria capitolelor dedicate celor trei scriitori supuși analizei. Acest capitol este integrat celei de-a doua părți a tezei doctorale: partea de analiză textuală. Toate cele trei capitole sunt reunite de un demers similar: o parte de contextualizare, o parte de receptare critică a scriitorului, pentru ca demersul să se încheie cu analize textuale în scopul evidențierii unei viziuni specifice, a unor trăsături care particularizează discursul literar și, astfel, să se îndepărteze de cel al modelului „cu autoritate”.

Ca prim obiectiv, acest capitol și-a propus urmărirea receptării critice a lui Grigore Cugler, avangardist din exil, îndepărtat de spațiul cultural-literar românesc, o receptare care s-a realizat între „epigonism” și continuitatea de viziune radical modernă și avangardistă. Un alt obiectiv al capitolului a fost analiza hermeneutică și stilistică a textelor din volumele scriitorului, *Apunake și alte fenomene*, *Afară-de-Unu-Singur*, *Vi-l prezint pe Țeavă*, remarcând configurarea unei poetici specifice, *poetica spectacularului absurd*, atât la nivel de imaginar, prin multiple valențe ale absurdului (*absurdul situațional*, *absurdul vizual/imagistic*, *absurdul personajului*, *absurdul spațio-temporal*), cât și la nivel de limbaj (*absurdul de limbaj*), cu efecte stilistice. Am remarcat faptul că Grigore Cugler este scriitorul cu cea mai bogată receptare, dintre cei trei scriitori aleși, fiind reprezentativ pentru contextul avangardei din exil. Am identificat trei categorii generale de perspective critice: reticențe față de plasarea scriitorului într-o paradigmă și perpetuarea etichetărilor „urmuziene”; perspectivele ce au în vedere atât aspectul „negativ”, cât și intențiile de (re)valorizare (este consemnată influența urmuziană, dar

sunt evidențiate și aspecte specifice scriitorului); perspectivele din studiile recente, ce au în vedere recuperarea scriitorului, valorificând poetica cugleriană.

Poetica spectacularului la Cugler este configurată prin experimente de limbaj inedite, prin experimente vizuale bogate, imagismul, fantezia exuberantă și exotică fiind elemente dominante, continua subminare a așteptărilor cititorului, surprinderea interiorității personajelor, spre deosebire de „marionetele” lui Urmuz, identificarea unor teme moderne, valorificate și de avangardă (alienarea, reificarea, dezumanizarea, monstruosul, hibridizarea, distopia, anularea comunicării, criza omului modern, maladivul, sexualitatea maladivă, banalul cotidian, derizoriul, mizeria, deconstrucția, aleatoriul/hazardul, automatismul, dicteul automat, omul mecanoid/tehnologizat, obsesia, revolta, criza corpului, criza interioară, *lumea pe dos* ș.a.). Lumea lui Cugler este o lume a spectacolului, în care *apunakismul* surprinde specificul scriitorului, reprezentat de răsturnări de situație, de personajul „anapoda” într-o „lume pe dos”.

Capitolul al patrulea, *Jonathan X. Uranus, „om exorbitant”*. *Experimente radicale și evoluții discursive*, scoate în evidență profilul complex al unui scriitor nonconformist din spațiul literar românesc. Obiectivele acestui capitol sunt reprezentate de contextualizarea noii generații spirituale, ezoterice, de receptarea critică a lui Jonathan X. Uranus, respectiv de analiza textelor de avangardă din volumul *În ptriva veacului. Textele de avangardă (1926–1932)*, pentru ca, ulterior, să abordăm și celelalte volume ale scriitorului, apărute postum, spectaculoase prin evoluția discursului: volumul *Fragmente reziduale din Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus trândav și neiscusit aspirant ucenic al Sfintei Smerenii*, volumul *Monolog nocturn – în aforisme, anecdote și aproximații – despre Suverana Slobozenie a Singurătății între neființă și nebunie*, respectiv volumul *Comedia Infra-Umană. Fragmente din Eseul poliautobiografic al lui Ierusalim X. Unicornus*. Jonathan X. Uranus, pseudonimul lui Marcel Avramescu, este reprezentativ pentru dimensiunea ezoterică a avangardei, una dintre „fațetele” *avangardei secundare*. Scriitorul evoluează de la discursul avangardist la o ideologie îmbrățișată sub influența lui René Guénon, un neotraditionalism de factură ezoterică (cu preocupări pentru magie, grafologie, astrologie, ocultism, numerologie, zodiac, hipnoză, chiromanție ș.a.), pentru ca, în final, Uranus să fie considerat un scriitor excentric în preoția românească.

Receptarea critică a scriitorului, între avangardă și ezoterism, este divergentă: perspectiva ludic-urmușiană („epigonismul”), recurentă atât înainte de 2000, cât și după 2000; perspectiva avangardistă specifică; perspectiva neotraditionalist-ezoterică; perspectiva complementarității avangardei cu elemente specifice scriitorului, sub influențele ezoterice; perspectiva popularizării scriitorului, prin readucerea în actualitate.

Elementele specifice sunt fundamentate pe aceeași poetică a spectacularului absurd la nivel de imaginar și de limbaj, precum în cazul lui Grigore Cugler. Textele prezintă un caracter scenic puternic, precum și elemente aflate în contrast, în incompatibilitate, surprize vizuale constante. Temele moderne, explorate și de avangardă, sunt, de asemenea, recurente: violența, transformarea, miracolul, morbidul, corporalitatea, nebunia patologică, răzbunarea, problema comunicării, sadismul, cruzimea, canibalismul ș.a. Elementele corpului uman sunt transpuse în contexte banale, derizorii, abjecte, personajul insolit este mutilat, compozit hibrid, dar prezintă urme de interioritate. Alte trăsături specifice sunt: problema comunicării dintre personaje, sfidarea referințelor religioase, prezența metamorfozelor, a devenirilor, a modificărilor imprevizibile, a revelațiilor și a miracolelor, „uscăciunea logicii”, atitudinea de revoltă, violența, agresivitatea, contradicția, jignirea, prin prezența naratorului „incomod”, care jignește, care se revoltă împotriva cititorului, un eu hipertrofiat, ipostază mesianică, supraumană, o instanță demiurgică de rău augur. Discursul lui Uranus evoluează prin ermetizarea acestuia, celelalte trei volume ale scriitorului reunind poetica avangardistă cu discursul mistic, în care sunt cuprinse o serie de referințe oculte, de jocuri kabbalist-avangardiste, aspecte numerologice, simbolice, astrologice ș.a.

Ultimul capitol al tezei, *Avangarda feminină în spațiul românesc. Cazul Madda Holda* abordează dimensiunea feminină a avangardei, având ca obiective: analiza dimensiunii feminine a avangardei în context european și în cel românesc, identificarea unor modele de afirmare în avangarda feminină europeană și configurarea unei liste a ocurențelor afirmărilor feminine în cadrul avangardei românești, analiza receptării critice a Maddei Holda, urmărirea evocării ei în corespondența de avangardă și în *Jurnalul de copilărie și adolescență* al lui Geo Bogza pentru a înțelege rolul acesteia în animarea culturală a grupării avangardiste de la „unu”, valorificarea hermeneutică și stilistică a textelor Maddei Holda, din volumul *Cărți de vizită*. Demersul acestui capitol debutează cu câteva considerații teoretice, prin apel la o bibliografie recentă, despre tranziția de la eticheta de *muze* a artistelor de avangardă la cea de *muze militante*, pentru ca, în final, acestea să devină *subiecte creatoare*. Această discuție, raportată la nivelul european, evidențiază integrarea „rețelară” a afirmărilor feminine, existând, între artiste din spațiul românesc și cele din spațiul european, anumite parteneriate artistice, schimburi de idei, diseminări ale viziunilor avangardiste, promovarea unor atitudini militantiste ș.a. Am urmărit, în cadrul acestui ultim capitol, înainte de discuția despre Madda Holda, configurarea unor liste ale afirmărilor feminine în avangarda europeană și în cea românească. Pentru spațiul românesc, am stabilit două categorii de afirmări: artiste la granița cu mișcările de avangardă și cu legături internaționale, respectiv reprezentante ale avangardei.

Madda Holda este scriitoarea aleasă ca reprezentativă în acest context al afirmărilor feminine ale avangardei, fiind un nume constant recuperat după 2000, cu apariții mult mai numeroase decât alte artiste de avangardă, dar cu o receptare încă destul de sumară. Receptarea critică a acesteia este preponderent negativă, persistând prejudecățile critice configurate încă din interbelic. Evocarea acesteia în corespondența de avangardă, prin volumele *Dragă Magdalena... Corespondența Geo Bogza – Madda Holda, Epistolar avangardist și Jurnalul de copilărie și adolescență* al lui Bogza, evidențiază rolul Maddei Holda în animarea cultural-literară a grupării avangardiste conduse de Sașa Pană, fratele ei, interesul ridicat pentru publicarea de texte, dar și prezența scriitoarelor și a altor artiste în contextul grupărilor de avangardă.

Având o operă restrânsă, configurarea unui profil scriitoricesc este dificil de realizat, însă așa cum despre Urmuz s-a scris enorm, și textele Maddei Holda pot fi supuse unor analize. Volumul *Cărți de vizită* cuprinde câteva schițe paralogice care, deși la o primă vedere, pot fi asociate textelor urmuziene, întrucât există anumite similarități de viziune, discursul este particularizat prin câteva trăsături specifice: prezența elementelor futuriste alături de imaginea centrală a omului mecanoid (sugestii ale vitezei, ale elanului, ale energiei, ale dinamismului, concretețea mecanicului, elemente tehnice, preferința pentru spațiul urban, geometrizarea ș.a.), prezența personajelor cu urme de interioritate, a personajelor visătoare, exploratoare, a personajelor capabile să inventeze lucruri. Și în cazul Maddei Holda, sunt recurente teme moderne explorate și de avangardă: reificarea, alienarea, tehnologizarea, vulnerabilitatea lumii absurde, problema comunicării, neîncrederea în celălalt, exhibiționismul, nonconformismul, exotismul, banalul cotidian, hazardul, corpul, sexualitatea ș.a. Textele reprezintă, de asemenea, mostre ale unor experimente lingvistice inedite, cu efecte stilistice: ironia, parodiarea anumitor tipuri de discurs, a clișeelelor, discursul „dinamitat” de o tranziție bruscă spre o lume „pe dos”, alternanța concret/abstract; lexicul dens, neologic, contradicții de limbaj ș.a.

Din punct de vedere metodologic, teza doctorală cuprinde multiple metode, în acord cu complexitatea temei abordate: cercetarea cantitativă (analiza statistică) și calitativă, metoda analitică, „critica criticii”, sociocritica, biografismul, comparatismul, analize hermeneutice de tip *close reading*, analize tematice și stilistice. Corpusul avut în vedere este atât critic, cât și textual: studii teoretice și critice, articole (perioada 1909–2023) despre fenomenul avangardei, despre Urmuz și despre cei trei scriitori; un corpus reprezentativ, supus analizei: aproximativ 100 de lucrări (antologii literare generale și de avangardă, dicționare literare generale și de avangardă, enciclopedii, istorii literare, studii literare și articole consacrate avangardei, apărute după 2000); volumele celor trei scriitori; volume de corespondență și memorialistică.

Așadar, plasarea unor scriitori precum Grigore Cugler, Madda Holda sau Ionathan X. Uranus în marginile avangardei a fost influențată cu precădere de discursurile critice ale secolului XX, care au mizat pe asocierea textelor acestora cu *Paginile bizare* urmuziene. Existența unor similarități, fie ele de ordin tematic, din perspectiva experimentelor stilistice sau a celei legate de generarea discursului literar, se fundamentează pe existența unor fenomene de paralelism, a unor forțe vizionare ce pot fi explicate prin prisma unei viziuni comune, a unor deziderate avangardiste: ideea reînnoirii literaturii, prin inovare discursivă, prin distrugerea unui sistem al clișeelelor și al convențiilor literare. Cei trei scriitori sunt reuniți de o poetică a spectacularului, întrucât miza este mereu aceea de a surprinde cititorul, de a etala un spectacol absurd al situațiilor, al personajelor, al spațiului și al timpului, respectiv al dimensiunilor vizuale bogate. Cei trei scriitori sunt, de asemenea, reuniți și de această constantă asociere cu modelul urmuzian.

Universurile imaginare ale celor trei scriitori se configurează în raport cu viziunea radical modernă articulată încă din primele decenii ale secolului XX. Astfel, cu siguranță că literatura unei generații de scriitori considerați epigoni ai lui Urmuz a depășit ideea imitării/copierii textelor din volumul *Pagini bizare*, întrucât Urmuz este, mai degrabă, un model atitudinal, un model general avangardist al anilor '30 care îi face pe scriitorii perioadei interbelice să conștientizeze necesitatea reînnoirii discursive prin diverse experimente radicale.

Tocmai de aceea, cercetarea de față se îndreaptă spre demontarea unui mit construit de discursurile critice din prima jumătate a secolului XX, și anume cel al încadrării unor scriitori de avangardă într-o dimensiune marginală în raport cu modelul Urmuz, prin realizarea unor comparații și analogii cu textele sale și prin stabilirea, fără a ține cont de contextul în care Grigore Cugler, Madda Holda și Ionathan X. Uranus au scris, că textele acestora sunt inferioare din punct de vedere estetic.

Având în vedere cele trei contexte distincte, avangarda din exil, avangarda ezoterică și avangarda feminină, ca trei dimensiuni ale *avangardei secundare*, teza de doctorat *Avangarda marginal(izat)ă românească: Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda* prezintă un demers de (re)valorificare, de (re)contextualizare și de recuperare a unor scriitori „uitați” ai avangardei literare românești.

THE MARGINAL(IZED) ROMANIAN AVANT-GARDE: GRIGORE CUGLER, IONATHAN X. URANUS, MADDA HOLDA

Keywords: *literary avant-garde, Urmuz, Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda*

Summary:

By retrospectively and diachronically examining the cultural-literary trends in Romania, we observe the diversity of critical receptions reflecting the lack of unanimous consensus due to the specificity of critical positions. Critical receptions can be positive, negative, or neutral, influencing how a cultural-literary phenomenon is viewed, analyzed, and received over time. The absence of critical reception can suggest the phenomenon's disregard for various causes, including extraliterary ones, which may lead to its marginalization. This analysis includes the avant-garde movements in the Romanian cultural-literary space that have faced varied critical positions that focused on aesthetic values, often neglecting their impact on literary conventions and clichés.

The doctoral thesis *The Marginal(ized) Romanian Avant-Garde: Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda* aims to focus on a less researched and known subject related to the literary avant-garde phenomenon in Romania, namely the generation of post-Urmuz writers who were often placed in critical discourses in the sphere of "epigonism". The doctoral research thus considers three writers belonging to this generation, shaped "in the shadow" of the hyper-canonical central model of the Romanian literary avant-garde. One of the major objectives of the thesis is to demonstrate that the avant-garde writers of the post-Urmuz generation are not merely "epigones" of the Urmuz model but more than that, so that we can distance ourselves from the critical prejudices imposed since the first half of the 20th century and perpetuated over time.

A second major objective of the thesis is to recover and (re)contextualize these marginal(ized) writers, highlighting the continuity of a radically modern vision in their writings and the impact of the writing context on their style. Through this approach, the thesis contributes to contemporary literary studies that value lesser-known writers and the distinct dimensions of the avant-garde, such as the exile avant-garde, the esoteric avant-garde, and the female avant-garde. The main aim of the thesis is to show that the avant-garde writers of the post-Urmuz generation go beyond the Urmuz model and bring significant contributions to refining the Romanian avant-garde.

Structurally, the thesis comprises five chapters with multiple subchapters, preceded by an introductory argument, a table of contents, and a list of abbreviations. The five chapters address the topic from the main theoretical aspects and the reception of the avant-garde to the way the Urmuz model was established in the Romanian literary landscape and how an entire generation was shaped under the "anathema" of epigonism, the approach being complemented by complex analyses of the works of the three avant-garde writers both hermeneutically through "microscopic" text analyses and stylistically. The five chapters are followed by a section dedicated to the conclusions of the work, an appendix that includes a representative corpus of approximately 100 types of works (anthologies, general and avant-garde literary dictionaries, encyclopaedias, literary histories, studies, and articles dedicated to avant-gardes published after 2000), respectively a bibliography and an author's note.

The first chapter of the thesis, *The Reception of the Romanian Literary Avant-Garde from the First Half of the 20th Century. Between Marginal(ization) and Recovery*, aims to highlight the complexity of the avant-garde in the Romanian space by capturing the critical reception in phases, from the first half of the 20th century, the second half of the 20th century, to post-2000. Following the analysis, the transition from placing the avant-garde in a sphere of "extremism" to the first original records of the phenomenon is noted, so that after 2000 we witness a complex recovery process through reevaluations of the phenomenon's importance. The reception was thus analyzed on three levels in the period 1909–2023, evoking and analyzing various critical perspectives.

In addition to this complex tableau of reception, this chapter also aimed to theorize several concepts: the distinction between *primary avant-garde/secondary avant-garde*, *precursor model*, *influence (direct/indirect)*, *anxiety of influence*, *intertextuality*, *concordance*, *parallelism*, *context*. The thesis focuses on this dimension of the secondary avant-garde, a marginal avant-garde considered unoriginal, epigonic.

Following this chapter, we can observe that the Romanian avant-garde has been marked by the perpetuation of critical prejudices since the first half of the 20th century, prejudices that recent studies try to (re)evaluate: either critical perspectives are constant in these "inertias", or they distance themselves from these "labellings" of "epigonism".

The second chapter, *"In the Shadow" of Urmuz Model. The Post-Urmuz Generation between Epigonism and Continuity of Vision*, aims to fix the Urmuz model in the Romanian literary landscape by following and analyzing the evolution of critical reception together with the reception of the avant-garde in the Romanian space. The complexity of this avant-garde model is still evident, as Urmuz continues to be subjected to original approaches and new

research methods. After fixing this model, we followed the shaping of the post-Urmuz generation by configuring an extensive "list" of writers considered "Urmuz's epigones". In this regard, phrases from different types of works were systematized and analyzed to track occurrences and absences of avant-garde writers. For this aspect, we configured a representative corpus of approximately 100 works, from several categories (anthologies, dictionaries, and encyclopaedias, literary histories, studies, and articles published after 2000), in which we followed, through statistical analysis (quantitative research), the appearance or absence of writers considered marginal. Also, in the case of this chapter, the critical bibliography was extensive, so we considered a (quasi)exhaustive approach concerning the analysis of critical perspectives on Urmuz's epigone writers.

The chapter *Grigore Cugler. Apunakism and the Discourse of a Romanian Avant-Garde Writer in Exile* is the first in the series of chapters dedicated to the three writers under analysis. This chapter is integrated into the second part of the doctoral thesis: the textual analysis part. All three chapters are united by a similar approach: a contextualization part, a critical reception part, for the approach to end with textual analyses to highlight a specific vision through features that particularize the literary discourse and thus distance it from the "authoritative" model.

As the first objective, this chapter aimed to follow the critical reception of Grigore Cugler, an avant-garde writer in exile, distanced from the Romanian cultural-literary space, a reception that was realized between "epigonism" and the continuity of a radically modern and avant-garde vision.

Another objective of the chapter was the hermeneutic and stylistic analysis of the texts from the writer's volumes, *Apunake și alte fenomene*, *Afară-de-Unu-Singur*, *Vi-l prezint pe Țeavă*, noting the configuration of a specific poetics, the poetics of *spectacular absurdity*, both at the level of imagination through multiple valences of absurdity (situational absurdity, visual/imaginative absurdity, character absurdity, spatial-temporal absurdity) and at the level of language (absurdity of language), with stylistic effects. It was noted that Grigore Cugler is the writer with the most reception among the three chosen writers, being representative of the context of the avant-garde in exile. Three general categories of critical perspectives were identified: reluctance towards placing the writer in a paradigm and the perpetuation of labellings related to Urmuz; perspectives that consider both the "negative" aspect and the intentions of (re)valorization (the influence of Urmuz is noted, but specific aspects of the writer are highlighted); perspectives from recent studies that consider the recovery of the writer by valuing the Cugler's poetics.

The spectacular poetics in Cugler's work is configured through original language experiments, rich visual experiments, exuberant and exotic imagery, continuous undermining of reader expectations, and capturing the interiority of characters, unlike Urmuz's "puppets", identifying modern themes valued by the avant-garde (alienation, reification, dehumanization, the monstrous, hybridization, dystopia, communication annulment, the crisis of the modern individual, the pathological, sexuality, the mundane, the trivial, deconstruction, randomness/hazard, automatism, automatic dictation, the mechanized/technologized man, obsession, revolt, the crisis of the body, the interior crisis, the upside-down world, etc.). Cugler's world is one of spectacle in which apunakism captures the writer's specificity represented by situational reversals, the "upside-down" character in an "upside-down world".

The fourth chapter, *Jonathan X. Uranus, "exorbitant man". Radical Experiments and Discursive Evolutions*, highlights the complex profile of a nonconformist writer in the Romanian literary space. The objectives of this chapter are represented by the contextualization of the new spiritual esoteric generation, the critical reception of Jonathan X. Uranus, and the analysis of avant-garde texts from the volume *În potriva veacului. Textele de avangardă (1926–1932)*, to later approach the writer's other volumes published posthumously, spectacular through the evolution of discourse: the volume *Fragmente reziduale din Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus trândav și neiscusit aspirant ucenic al Sfintei Smerenii*, the volume *Monolog nocturn – în aforisme anecdote și aproximații – despre Suverana Slobozenie a Singurăității între neființă și nebunie*, and the volume *Comedia Infra-Umană. Fragmente din Eseul poliautobiografic al lui Ierusalim X. Unicornus*. Jonathan X. Uranus, pseudonym of Marcel Avramescu, is representative for the esoteric dimension of the avant-garde, one of the "facets" of the secondary avant-garde. The writer evolves from avant-garde discourse to an ideology embraced under the influence of René Guénon, a neo-traditionalism of an esoteric nature (with concerns for magic, graphology, astrology, occultism, numerology, zodiac, hypnosis, chiromancy, etc.), for Uranus to be considered an eccentric writer in the Romanian priesthood.

The critical reception of the writer between avant-garde and esotericism is divergent: the perspective related to Urmuz ("epigonism") is recurrent both before and after 2000; the specific avant-garde perspective; the neo-traditionalist-esoteric perspective; the perspective of avant-garde complementarity with specific elements of the writer under esoteric influences; the perspective of popularizing the writer by bringing him back to attention.

Specific elements are based on the same spectacular absurd poetics at the level of imagination and language as in the case of Grigore Cugler. The texts have a strong scenic

character and elements in contrast, incompatibility, constant visual surprises. Modern themes explored by the avant-garde are also recurrent: violence, transformation, the miracle, morbidity, corporeality, pathological madness, revenge, communication problems, sadism, cruelty, cannibalism, etc. Elements of the human body are transposed into mundane, trivial, abject contexts; the unusual character is mutilated, composite, hybrid but shows traces of interiority. Other specific features are the problem of communication between characters, the defiance of religious references, the presence of metamorphoses, of unpredictable changes, of revelations, and of miracles, the "dryness of logic", the attitude of revolt, the violence, the aggression, the contradiction, the insult by the presence of the "inconvenient" narrator who revolts against the reader, a hypertrophied self, a messianic, superhuman stance, a demiurgic instance of bad omen. Uranus's discourse evolves through its hermeticism, the other three volumes of the writer combining avant-garde poetics with mystical discourse, encompassing a series of occult references, kabbalistic-avant-garde games, numerological, symbolic, astrological aspects, etc.

The last chapter of the thesis, *The Feminine Avant-Garde in the Romanian Space. The Case of Madda Holda*, addresses the female dimension of the avant-garde, having as objectives: analyzing the female dimension of the avant-garde in the European and Romanian contexts, identifying affirmation models in the European female avant-garde, and configuring a list of female affirmations in the Romanian avant-garde, analyzing the critical reception of Madda Holda, following her evocation in avant-garde correspondence and in Geo Bogza's *Jurnal de copilărie și adolescență*, to understand her role in the cultural animation of the avant-garde group "unu", hermeneutic and stylistic valorization of Madda Holda's texts from the volume *Cărți de vizită*. The approach of this chapter begins with some theoretical considerations by referencing recent bibliography about the transition from the label of *muses of avant-garde artists* to that of *militant muses*, to finally become *creative subjects*. This discussion, related to the European level, highlights the "network" integration of female affirmations, as there are certain artistic partnerships, exchanges of ideas, disseminations of avant-garde visions, and promotion of militant attitudes between artists from the Romanian and European spaces. In this last chapter, before the discussion about Madda Holda, we followed the configuration of a list of female affirmations in the European and Romanian avant-garde. For the Romanian space, we established two categories of affirmations: artists indirectly related to avant-garde movements and with international connections, respectively representatives of the avant-garde.

Madda Holda is the writer chosen as representative in this context of female avant-garde affirmations, being a constant name recovered after 2000 with much more numerous

appearances than other avant-garde artists but with a still rather summary reception. The critical reception of her is predominantly negative, as one may observe the persistence of critical prejudices configured since the interwar period. Her evocation in avant-garde correspondence through the volumes *Dragă Magdalena... Corespondența Geo Bogza – Madda Holda, Epistolar avangardist* and Bogza's *Jurnal de copilărie și adolescență* highlights Madda Holda's role in the cultural-literary animation of the avant-garde group led by Sașa Pană, her brother, her high interest in publishing texts, but also the presence of female writers and other female artists in the context of avant-garde groups.

Having a limited work, configuring a writer profile is difficult to achieve, but just as a lot has been written about Urmuz, Madda Holda's texts can also be subjected to analysis. The volume *Cărți de vizită* includes some paralogical sketches which, although at first glance may be associated with Urmuz's texts since there are certain similarities, the discourse is particularized through specific traits: the presence of futuristic elements alongside the central image of the mechanized man (suggestions of speed, energy, dynamism, concreteness of mechanics, technical elements, preference for urban space, geometrization, etc.), the presence of characters with traces of interiority, dreamy, exploratory characters, characters capable of inventing things, etc. Moreover, in Madda Holda's case, modern themes explored by the avant-garde are recurrent: reification, alienation, technologization, vulnerability of the absurd world, communication problems, distrust in the other, exhibitionism, nonconformism, exoticism, the mundane, the trivial, the hazard, the body and sexuality, etc. The texts also represent samples of original linguistic experiments with stylistic effects: irony, parody of certain types of discourse, clichés, discourse "blown up" by a sudden transition to an "upside-down" world, alternation of concrete/abstract; dense neological lexicon, language contradictions, etc.

From a methodological point of view, the doctoral thesis comprises multiple methods in accordance with the complexity of the approached theme: quantitative (statistical analysis) and qualitative research, analytical method, "criticism of criticism", sociocriticism, biographism, comparatism, hermeneutic analyses of close reading type, thematic and stylistic analyses. The considered corpus is both critical and textual: theoretical and critical studies, articles (period 1909–2023) about the avant-garde phenomenon, about Urmuz, and about the three writers; a representative corpus subjected to analysis: approximately 100 works (general and avant-garde literary anthologies, general and avant-garde literary dictionaries, encyclopaedias, literary histories, literary studies, and articles dedicated to the avant-garde published after 2000); volumes of the three writers; volumes of correspondence and memoirs.

Thus, placing writers like Grigore Cugler, Madda Holda, or Ionathan X. Uranus on the margins of the avant-garde was influenced primarily by the critical discourses of the 20th century that relied on associating their texts with Urmuz's *Weird Pages*. The existence of similarities, whether thematic, stylistic experiments, or related to the generation of literary discourse, is based on the existence of parallelism phenomena, visionary forces that can be explained through a common vision of avant-garde desiderata: the idea of renewing literature through discursive innovation, by destroying a system of clichés and literary conventions. The three writers are united by a spectacular poetics since the aim is always to surprise the reader, to display an absurd spectacle of situations, characters, space, and time, as well as showing rich visual dimensions. The three writers are also united by this constant association with the Urmuz model.

The imaginary universes of the three writers are configured concerning the radically modern vision articulated since the first decades of the 20th century. Thus, the literature of a generation of writers considered epigones of Urmuz certainly surpassed the idea of imitating/copying the texts from the volume *Weird Pages*, as Urmuz is more of an attitudinal model, a general avant-garde model of the '30s that makes the writers of the interwar period aware of the need for discursive renewal through various radical experiments.

This is why the present research aims to dismantle a myth constructed by the critical discourses of the first half of the 20th century, namely that of framing avant-garde writers in a marginal dimension by comparing them with Urmuz, by making comparisons and analogies with his texts and by establishing, without considering the context in which Grigore Cugler, Madda Holda, and Ionathan X. Uranus wrote, that their texts are aesthetically inferior.

Given the three distinct contexts: the exile avant-garde, the esoteric avant-garde, and the female avant-garde as three dimensions of the secondary avant-garde, the doctoral thesis *The Marginal(ized) Romanian Avant-Garde: Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda* presents a (re)valorization, (re)contextualization, and recovery approach of "forgotten" writers of the Romanian literary avant-garde.

L'AVANT-GARDE MARGINAL(ISÉ)E ROUMAINE : GRIGORE CUGLER, IONATHAN X. URANUS, MADDA HOLDA

Mots-clés : *avant-garde littéraire, Urmuz, Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda*

Résumé :

En examinant rétrospectivement et diachroniquement les tendances culturelles et littéraires dans l'espace roumain, nous observons une diversité de réceptions critiques reflétant l'absence de consensus unanime en raison de la spécificité des positions critiques. Les réceptions critiques peuvent être positives, négatives ou neutres, influençant la manière dont un phénomène culturel-littéraire est perçu, analysé et reçu au fil du temps. L'absence de réception critique peut suggérer le mépris du phénomène pour diverses causes, y compris extralittéraires, ce qui peut conduire à sa marginalisation. Cette analyse inclut les mouvements d'avant-garde dans l'espace culturel-littéraire roumain qui ont connu des positions critiques variées, mettant l'accent sur les valeurs esthétiques, négligeant souvent leur impact sur les conventions et les clichés littéraires.

La thèse de doctorat *L'avant-garde marginal(isé)e roumaine : Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda* vise à se concentrer sur un sujet moins étudié et connu lié au phénomène de l'avant-garde littéraire dans l'espace roumain, à savoir la génération des écrivains post-Urmuz, souvent placés dans les discours critiques dans la sphère de « l'épigonisme » d'Urmuz. La recherche doctorale considère ainsi trois écrivains appartenant à cette génération, formée « à l'ombre » du modèle central hypercanonique de l'avant-garde littéraire roumaine. L'un des objectifs majeurs de la thèse est de démontrer que les écrivains avant-gardistes de la génération post-Urmuz ne sont pas seulement des « épigones » du modèle Urmuz, mais bien plus, afin de nous distancer des préjugés critiques imposés dès la première moitié du XXe siècle et perpétués au fil du temps.

Un second objectif majeur de la thèse est de récupérer et de (re)contextualiser les œuvres de ces écrivains marginaux(isés), mettant en évidence la continuité d'une vision radicalement moderne dans leurs écrits et l'impact du contexte d'écriture sur leur style. Par cette démarche, la thèse contribue aux études littéraires contemporaines qui valorisent les écrivains moins connus et les dimensions particulières de l'avant-garde, telles que l'avant-garde en exil, l'avant-garde ésotérique et l'avant-garde féminine. L'objectif principal de la thèse est de montrer

que les écrivains avant-gardistes de la génération post-Urmuz dépassent le modèle Urmuz et apportent des contributions significatives à l'affinement de l'avant-garde roumaine.

Structurellement, la thèse comprend cinq chapitres avec de multiples sous-chapitres, précédés d'un argument introductif, d'une table des matières et d'une liste des abréviations. Les cinq chapitres abordent le sujet des principaux aspects théoriques et de la réception de l'avant-garde jusqu'à la manière dont le modèle Urmuz s'est établi dans le paysage littéraire roumain et comment une génération entière s'est formée sous « l'anathème » de l'épigonisme, la démarche étant complétée par des analyses complexes des œuvres des trois écrivains avant-gardistes, tant du point de vue herméneutique avec des analyses « microscopiques » des textes que du point de vue stylistique. Les cinq chapitres sont suivis d'une partie dédiée aux conclusions, d'une annexe comprenant un corpus représentatif (anthologies, dictionnaires littéraires généraux et d'avant-garde, encyclopédies, histoires littéraires, études et articles consacrés aux avant-gardes publiées après 2000), ainsi que d'une bibliographie et d'une note de l'auteur.

Le premier chapitre de la thèse, *La réception de l'avant-garde littéraire roumaine de la première moitié du XXe siècle. Entre marginal(isation) et récupération*, vise à mettre en évidence la complexité de l'avant-garde dans l'espace roumain en capturant par phases la réception critique de la première moitié du XXe siècle, de la seconde moitié du XXe siècle et après 2000. À la suite de l'analyse, la transition de la mise en place de l'avant-garde dans une sphère « d'extrémisme » aux premières mentions originales du phénomène est notée, de sorte qu'après 2000, nous assistons à un processus complexe de récupération par des réévaluations de l'importance du phénomène. La réception a été ainsi analysée sur trois niveaux au cours de la période 1909–2023, évoquant et analysant diverses perspectives critiques.

En plus de ce tableau complexe de la réception, ce chapitre visait également à théoriser plusieurs concepts : la distinction *avant-garde principale/avant-garde secondaire*, *modèle*, *précurseur*, *influence (directe/indirecte)*, *anxiété de l'influence*, *intertextualité*, *concordance*, *parallélisme*, *contexte*. La thèse se concentre sur cette dimension de l'avant-garde secondaire, une avant-garde marginale considérée comme non originale, épigonique.

À la suite de ce chapitre, nous pouvons observer que l'avant-garde roumaine a été marquée par la perpétuation de préjugés critiques depuis la première moitié du XXe siècle, préjugés que les études récentes tentent de (ré)évaluer : soit les perspectives critiques restent constantes dans ces « inerties », soit elles se distancient de ces « étiquetages » de « l'épigonisme ».

Le second chapitre, « *À l'ombre* » du modèle *Urmuz*. *La génération post-Urmuz entre épigonisme et continuité de vision* vise à fixer le modèle *Urmuz* dans le paysage littéraire roumain en suivant et en analysant l'évolution de la réception critique en tandem avec la réception de l'avant-garde proprement dite dans l'espace roumain. La complexité de ce modèle d'avant-garde est encore évidente, car *Urmuz* continue d'être soumis à des approches originales et à de nouvelles méthodes de recherche. Après avoir fixé ce modèle, nous avons suivi la formation de la génération post-*Urmuz* en configurant une « liste » étendue d'écrivains considérés comme « épigones d'*Urmuz* ». À cet égard, des phrases de différents types de travaux ont été systématisées et analysées pour suivre les occurrences et les absences des écrivains avant-gardistes. Pour cet aspect, nous avons configuré un corpus représentatif d'environ 100 œuvres dans plusieurs catégories (anthologies, dictionnaires et encyclopédies, histoires littéraires, études et articles publiés après 2000) dans lesquels nous avons suivi, par analyse statistique (recherche quantitative), l'apparition ou l'absence d'écrivains considérés comme marginaux. Aussi, dans le cas de ce chapitre, la bibliographie critique était vaste, de sorte que nous avons considéré une approche (quasi) exhaustive en ce qui concerne l'analyse des perspectives critiques sur les écrivains-épigones d'*Urmuz*.

Le chapitre *Grigore Cugler. L'apunakisme et le discours d'un avant-gardiste roumain en exil* est le premier d'une série de chapitres dédiés aux trois écrivains analysés. Ce chapitre est intégré dans la seconde partie de la thèse doctorale : la partie analyse textuelle. Tous les trois chapitres sont unis par une approche similaire : une partie de contextualisation, une partie de réception critique de l'écrivain, pour que la démarche se termine par des analyses textuelles afin de mettre en évidence une vision spécifique des caractéristiques qui particularisent le discours littéraire et ainsi s'éloigner du modèle « d'autorité ».

Comme premier objectif, ce chapitre visait à suivre la réception critique de Grigore Cugler, avant-gardiste en exil, éloigné de l'espace culturel-littéraire roumain, une réception qui s'est réalisée entre « épigonisme » et continuité de vision radicalement moderne et avant-gardiste.

Un autre objectif du chapitre était l'analyse herméneutique et stylistique des textes des volumes de l'écrivain *Apunake și alte fenomene, Afară-de-Unu-Singur, Vi-l prezint pe Țeavă*, notant la configuration d'une poétique spécifique, la poétique de l'absurde spectaculaire, tant au niveau de l'imaginaire par de multiples valences de l'absurde (l'absurde situationnel, l'absurde visuel/imaginatif, l'absurde des personnages, l'absurde spatio-temporel) qu'au niveau du langage (l'absurde du langage) avec des effets stylistiques. Il a été noté que Grigore Cugler est l'écrivain avec la réception la plus riche parmi les trois écrivains choisis, étant représentatif

du contexte de l'avant-garde en exil. Trois catégories générales de perspectives critiques ont été identifiées : réticences à placer l'écrivain dans une perspective et perpétuation des étiquetages en rapport avec Urmuz ; perspectives prenant en compte tant l'aspect « négatif » que les intentions de (re)valorisation (l'influence d'Urmuz est notée, mais des aspects spécifiques de l'écrivain sont mis en évidence) ; perspectives des études récentes qui considèrent la récupération de l'écrivain en valorisant la poétique cuglerienne.

La poétique spectaculaire est configurée par des expériences de langage originales, des expériences visuelles riches, l'imaginaire exubérant et exotique étant des éléments dominants, une subversion continue des attentes du lecteur et la capture de l'intériorité des personnages, contrairement aux « marionnettes » d'Urmuz, identifiant des thèmes modernes valorisés par l'avant-garde (aliénation, réification, déshumanisation, le monstrueux, hybridation, dystopie, annulation de la communication, crise de l'homme moderne, pathologique, sexualité, banal, trivial, déconstruction, hasard/aléatoire, automatisme, dictée automatique, homme mécanisé/technologisé, obsession, révolte, crise du corps, crise intérieure, monde à l'envers, etc.). Le monde de Cugler est un monde de spectacle dans lequel l'apunakisme capture la spécificité de l'écrivain représentée par des renversements de situation, le personnage « à l'envers » dans un « monde à l'envers ».

Le quatrième chapitre, *Jonathan X. Uranus, « homme exorbitant »*. *Expériences radicales et évolutions discursives*, met en évidence le profil complexe d'un écrivain non-conformiste dans l'espace littéraire roumain. Les objectifs de ce chapitre sont représentés par la contextualisation de la nouvelle génération spirituelle ésotérique, la réception critique de Jonathan X. Uranus, et l'analyse des textes d'avant-garde du volume *În potrive veacului. Textele de avangardă (1926–1932)*, pour aborder ensuite les autres volumes de l'écrivain publiés à titre posthume, spectaculaires par l'évolution du discours : le volume *Fragmente reziduale din Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus trândav și neiscusit aspirant ucenic al Sfintei Smerenii*, le volume *Monolog nocturn – în aforisme anecdote și aproximații – despre Suverana Slobozenie a Singurătății între neființă și nebunie*, et le volume *Comedia Infra-Umană. Fragmente din Eseul poliautobiografic al lui Ierusalim X. Unicornus*. Jonathan X. Uranus, pseudonyme de Marcel Avramescu, est représentatif de la dimension ésotérique de l'avant-garde, une des « facettes » de l'avant-garde secondaire. L'écrivain évolue du discours avant-gardiste à une idéologie embrassée sous l'influence de René Guénon, un néo-traditionnalisme d'inspiration ésotérique (avec des préoccupations pour la magie, graphologie, astrologie, occultisme, numérologie, zodiaque, hypnose, chiromancie, etc.), pour qu'Uranus soit considéré comme un écrivain excentrique dans le sacerdoce roumain.

La réception critique de l'écrivain entre avant-garde et ésotérisme est divergente : la perspective ludique d'Urmuz (« l'épigonisme ») récurrente tant avant qu'après 2000 ; la perspective avant-gardiste spécifique ; la perspective néo-traditionaliste-ésotérique ; la perspective de la complémentarité de l'avant-garde avec des éléments spécifiques de l'écrivain sous influences ésotériques ; la perspective de la popularisation de l'écrivain en le ramenant à l'attention.

Les éléments spécifiques sont basés sur la même poétique de l'absurde spectaculaire au niveau de l'imaginaire et du langage comme dans le cas de Grigore Cugler. Les textes ont un fort caractère scénique et des éléments en contraste, incompatibilité, surprises visuelles constantes. Les thèmes modernes explorés par l'avant-garde sont également récurrents : violence, transformation, miracle, morbide, corporéité, folie pathologique, vengeance, problèmes de communication, sadisme, cruauté, cannibalisme, etc. Les éléments du corps humain sont transposés dans des contextes banals, triviaux, abjects ; le personnage insolite est mutilé, composite, hybride mais montre des traces d'intériorité. D'autres caractéristiques spécifiques sont : problèmes de communication entre personnages, défi des références religieuses, présence de métamorphoses, devenirs, changements imprévisibles, révélations et miracles, « sécheresse logique », attitude de révolte, violence, agressivité, contradiction, insulte par la présence du narrateur qui insulte, qui se révolte contre le lecteur, un moi hypertrophié, posture messianique, surhumaine, instance démiurgique de mauvais augure. Le discours d'Uranus évolue par son hermétisme, les trois autres volumes de l'écrivain combinant la poétique avant-gardiste avec le discours mystique, englobant une série de références occultes, de jeux kabbalistiques-avant-gardistes, aspects numérogiques, symboliques, astrologiques, etc.

Le dernier chapitre de la thèse, *L'avant-garde féminine dans l'espace roumain. Le cas de Madda Holda*, aborde la dimension féminine de l'avant-garde, avec pour objectifs : analyser la dimension féminine de l'avant-garde dans le contexte européen et roumain, identifier des modèles d'affirmation dans l'avant-garde féminine européenne, et configurer une liste d'occurrences d'affirmations féminines dans l'avant-garde roumaine, analyser la réception critique de Madda Holda, suivre son évocation dans la correspondance d'avant-garde et dans le *Jurnal de copilărie și adolescență* de Geo Bogza pour comprendre son rôle dans l'animation culturelle du groupe d'avant-garde « unu », valorisation herméneutique et stylistique des textes de Madda Holda du volume *Cărți de vizită*. La démarche de ce chapitre commence par quelques considérations théoriques en faisant appel à une bibliographie récente sur la transition de l'étiquette de muse des artistes avant-gardistes à celle de musées militantes, pour enfin devenir

des sujets créatifs. Cette discussion, rapportée au niveau européen, met en évidence l'intégration « réseau » des affirmations féminines, car il existe certains partenariats artistiques, échanges d'idées, disséminations des visions avant-gardistes, et promotion d'attitudes militantes entre artistes de l'espace roumain et européen. Dans ce dernier chapitre, avant la discussion sur Madda Holda, nous avons suivi la configuration de listes d'affirmations féminines dans l'avant-garde européenne et roumaine. Pour l'espace roumain, nous avons établi deux catégories d'affirmations : artistes à la frontière avec les mouvements d'avant-garde et avec des connexions internationales, et représentantes de l'avant-garde.

Madda Holda est l'écrivaine choisie comme représentative dans ce contexte des affirmations féminines de l'avant-garde, étant un nom constant récupéré après 2000 avec des apparitions beaucoup plus nombreuses que d'autres artistes d'avant-garde mais avec une réception encore assez sommaire. La réception critique de celle-ci est principalement négative, persistant les préjugés critiques configurés depuis l'entre-deux-guerres. Son évocation dans la correspondance d'avant-garde à travers les volumes *Dragă Magdalena... Corespondența Geo Bogza – Madda Holda, Epistolar avangardist* et le *Jurnal de copilărie și adolescență* de Bogza met en évidence le rôle de Madda Holda dans l'animation culturel-littéraire du groupe d'avant-garde dirigé par Sașa Pană, son frère, un grand intérêt pour la publication de textes, mais aussi la présence d'écrivaines et d'autres artistes dans le contexte des groupes d'avant-garde.

Ayant une œuvre restreinte, configurer un profil d'écrivaine est difficile à réaliser, mais tout comme il a été énormément écrit sur Urmuz, les textes de Madda Holda peuvent également être soumis à l'analyse. Le volume *Cărți de vizită* comprend quelques esquisses paralogiques qui, bien qu'à première vue puissent être associées aux textes d'Urmuz car il existe certaines similitudes de vision, le discours est particularisé par quelques traits spécifiques : la présence d'éléments futuristes aux côtés de l'image centrale de l'homme mécanisé (suggestions de vitesse, d'élan, d'énergie, de dynamisme, concrétude du mécanique, éléments techniques, préférence pour l'espace urbain, géométrisation, etc.), la présence de personnages avec des traces d'intériorité, des personnages rêveurs, explorateurs, des personnages capables d'inventer des choses. Aussi, dans le cas de Madda Holda, les thèmes modernes explorés par l'avant-garde sont récurrents : réification, aliénation, technologisation, vulnérabilité du monde absurde, problèmes de communication, méfiance envers l'autre, exhibitionnisme, non-conformisme, exotisme, banal, trivial, hasard, corps, sexualité, etc. Les textes représentent également des échantillons d'expériences linguistiques originales avec des effets stylistiques : ironie, parodie de certains types de discours, clichés, discours « explosé » par une transition soudaine vers un

monde « à l'envers », alternance concret/abstrait ; lexique dense néologique, contradictions de langage, etc.

D'un point de vue méthodologique, la thèse doctorale comprend de multiples méthodes en accord avec la complexité du sujet abordé : recherche quantitative (analyse statistique) et qualitative, méthode analytique, « critique de la critique », sociocritique, biographisme, comparatisme, analyses herméneutiques de type *close reading*, analyses thématiques et stylistiques. Le corpus envisagé est à la fois critique et textuel : études théoriques et critiques, articles (période 1909–2023) sur le phénomène de l'avant-garde, sur Urmuz et sur les trois écrivains ; un corpus représentatif soumis à l'analyse : environ 100 travaux (anthologies littéraires générales et d'avant-garde, dictionnaires littéraires généraux et d'avant-garde, encyclopédies, histoires littéraires, études littéraires et articles consacrés à l'avant-garde publiés après 2000) ; volumes des trois écrivains ; volumes de correspondance et mémoires.

Ainsi, le placement d'écrivains comme Grigore Cugler, Madda Holda ou Ionathan X. Uranus dans les marges de l'avant-garde a été influencé principalement par les discours critiques du XXe siècle qui ont misé sur l'association de leurs textes avec les *Pages bizarres* d'Urmuz. L'existence de similarités, qu'elles soient thématiques, des expériences stylistiques ou liées à la génération du discours littéraire, se fonde sur l'existence de phénomènes de parallélisme, de forces visionnaires pouvant être expliquées par une vision commune des desiderata de l'avant-garde : l'idée de renouveler la littérature par l'innovation discursive, par la destruction d'un système de clichés et de conventions littéraires. Les trois écrivains sont unis par une poétique du spectaculaire puisque l'objectif est toujours de surprendre le lecteur, d'exposer un spectacle absurde des situations, des personnages, de l'espace et du temps, ainsi que des dimensions visuelles riches. Les trois écrivains sont également unis par cette constante association avec le modèle Urmuz.

Les univers imaginaires des trois écrivains se configurent par rapport à la vision radicalement moderne articulée dès les premières décennies du XXe siècle. Ainsi, la littérature d'une génération d'écrivains considérés comme épigones d'Urmuz a certainement dépassé l'idée d'imiter/copier les textes du volume *Pages bizarres*, car Urmuz est plutôt un modèle attitudinal, un modèle général de l'avant-garde des années 30 qui fait prendre conscience aux écrivains de l'entre-deux-guerres de la nécessité de renouveler le discours par divers expériences radicales.

C'est pourquoi la recherche actuelle vise à démonter un mythe construit par les discours critiques de la première moitié du XXe siècle, à savoir celui de l'encadrement de certains écrivains d'avant-garde dans une dimension marginale par rapport au modèle Urmuz, en réalisant des comparaisons et des analogies avec ses textes et en établissant, sans tenir compte

du contexte dans lequel Grigore Cugler, Madda Holda et Ionathan X. Uranus ont écrit, que leurs textes sont esthétiquement inférieurs.

Compte tenu des trois contextes distincts : l'avant-garde en exil, l'avant-garde ésotérique et l'avant-garde féminine, comme trois dimensions de l'avant-garde secondaire, la thèse de doctorat *L'avant-garde marginal(isé)e roumaine : Grigore Cugler, Ionathan X. Uranus, Madda Holda* présente une démarche de (re)valorisation, (re)contextualisation et de récupération de certains écrivains « oubliés » de l'avant-garde littéraire roumaine.

BIBLIOGRAFIE

Corpus de opere beletristice

- AVRAMESCU, Părintele Mihail, *Fragmente reziduale disparate din Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus trândav și neiscusit aspirant ucenic al Sfintei Smerenii*, volum apărut cu binecuvântarea Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, prefață de Alexandru Paleologu, postfață de Mihail Constantineanu, București, Anastasia, 1999.
- AVRAMESCU, Mihail, *Comedia Infra-Umană. Fragmente din Eseul poliautobiografic al lui Ierusalim X. Unicornus*, cu două precuvântări de Șerban Foarță și Floriana M. Avramescu și un epilog de Marcel Tolcea, Timișoara, Brumar, 2004.
- CUGLER, Grigore, *Apunake și alte fenomene*, ediție îngrijită și prefațată de Mircea Popa, Oradea, Cogito, 1996.
- CUGLER, Grigore, *Alb și negru*, prefață de Mircea Popa, București, Eforie, 2003.
- CUGLER, Grigore, *Apunake și alte fenomene. Afară-de-Unu-Singur*, prefață de Florin Manolescu, ilustrații de Carmen Nistorescu, București, Editura Compania, 2005.
- HOLDA, Madda, *Cărți de vizită*, prefață de Vladimir Pană, ediție îngrijită și postfață de Petrișor Militaru, Craiova, Aius, 2017.
- URANUS, Jonathan X., *Monolog nocturn – în aforisme, anecdote și aproximații – despre Suverana Slobozenie a Singurătății între neființă și nebunie*, precedat de 49 sentințe apodictice cu privire la Destinul cititorului, prefață de Andrei Pleșu, ediție îngrijită de Mariana Macri, București, Paideia, 2001.
- URANUS, Jonathan X., *În potriva veacului. Textele de avangardă (1926–1932)*, ediție îngrijită de Mariana Macri și Dorin-Liviu Bîțfoi, București, Compania, 2005.
- URMUZ, *Pagini bizare*, ediție, prefață și tabel cronologic de Constantin Crișan, tălmăciri integrale și fragmentare în engleză, franceză, germană, italiană, rusă și spaniolă de Eugen Ionescu, Ilarie Voronca, Leopold Kosch, Andrei Bantaș, Marco Cugno, Marin Mincu, L. Dolgoșeva, Xenia Dumitru, Natașa Nicolau, Susana Vásquez Alvear, Victor Ivanovici, București, Minerva, 1983.
- URMUZ, *Pagini bizare*, ediția a II-a, notă asupra ediției de Ion Pop, postfață de Corin Braga, Cluj-Napoca, Dacia, 2001.
- URMUZ, *Pagini bizare*, studiu introductiv de Nicolae Manolescu, București, Grammar, 2003.
- URMUZ, *După furtună*, prefață de Lucian-Vasile Szabo, Timișoara, Bastion, 2008.
- URMUZ, *Pagini bizare*, prefață, tabel cronologic și referințe critice de Gheorghe Glodeanu, Cluj-Napoca, Limes, 2008.
- URMUZ, *Schițe și nuvele... aproape futuriste...*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ion Pop, cu un cuvânt de încheiere de Domenico Jacono, ilustrații de Jules Perahim, Biblioteca Bucureștilor, București, 2012.

Studii și articole teoretice și critice. Volume de memorialistică

- ****Medi Wechsler Dinu: Interviu*, realizat de Valentina Iancu, în „Observator cultural”, nr. 555, 2010, <https://www.inshr-ew.ro/medi-wechsler-dinu-interviu/>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- ****Epistolar avangardist. Corespondență primită de Geo Bogza de la Stephan Roll, Sașa Pană, Mary-Ange Pană, Victor Brauner, Ilarie Voronca, Colomba Voronca, grupul „Alge”*, ediție întocmită și postfață de Mădălina Lascu, cuvânt înainte de Ion Pop, București, Biblioteca Bucureștilor, 2012.

- ****Dragă Magdalena... Corespondența Geo Bogza – Madda Holda*, ediție întocmită de Cosmin Pană, București, Tracus Arte, 2017.
- ALBU, Mihaela, *Un urmuzian în exil – Grigore Cugler*, în „România literară”, nr. 15, 2023, p. 20.
- ALEXANDRESCU, Sorin, *Paradoxul român*, București, Univers, 1998.
- ALEXANDRESCU, Sorin, *Privind înapoi, modernitatea*, traducere de Mirela Adăscăliței, Șerban Anghelescu, Mara Chirițescu, Ramona Jugureanu, București, Univers, 1999.
- ANGHELESCU, Mircea, *Destinul postum al lui Grigore Cugler*, în „România literară”, nr. 35, 6–12 septembrie 2000, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/destinul_postum_al_lui_grigore_cugler, accesat la 15.06.2023.
- ARDELEANU, George, *Metamorfoze spirituale. Reconfigurări identitare. Două cazuri: N. Steinhardt și Jonathan X. Uranus (Mihail Avramescu)*, în Andrei Bodi, Rodica Ilie, Adrian Lăcătuș (coord.), *Dilemele identității. Forme de legitimare a literaturii în discursul cultural european al secolului XX*, Brașov, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2011, p. 24–33.
- ARETZU, Paul, *Tablou de familie mitteleuropeană*, în „Orizont”, nr. 9, 2013, p. 9.
- AVRAMESCU, Floriana M., *Tata*, prefață la Mihail Avramescu, *Comedia Infra-Umană. Fragmente din Eseul poliautobiografic al lui Ierusalim X. Unicornus*, cu două precuvântări de Șerban Foarță și Floriana M. Avramescu și un epilog de Marcel Tolcea, Timișoara, Brumar, 2004.
- BACIU, Ștefan, *Praful de pe tobă. Fragment*, în CUGLER, Grigore, *Apunake și alte fenomene*, ediție îngrijită și prefațată de Mircea Popa, Oradea, Cogito, 1996, p. 137–155.
- BALÁZS, Imre József, *Avangarda în literatura maghiară din România*, Timișoara, Bastion, 2009.
- BALÁZS, Imre József, *A Román avantgárdkutatás új hulláma. Popescu, Morar, Cernat, Drogoreanu, Gulea*, în „Társas Esztétikák”, nr. 2, 2010, p. 113–117.
- BALÁZS, Imre József, *Az üdülőtelep lelke, Gyakorlati és elméleti jellegű értekezés a napról; A sötétségről*, în „Korunk”, nr. 8, 2010, p. 45–47.
- BALÁZS, Imre József, *Rețele avangardiste, afiliieri multiple*, București, Tracus Arte, 2023.
- BALOTĂ, Nicolae, *Urmuz*, Cluj-Napoca, Dacia, 1970.
- BAY-CHENG, Sarah, *Mama Dada. Gertrude Stein's Avant-Garde Theater*, New York/Londra, Routledge, 2004.
- BITTEL, Adriana, *Interviu: cu BARBU BREZIANU despre Momentele privilegiate ale prieteniei*, în „România literară”, nr. 9, 1999, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/cu_barbu_brezianu_despre_momentele_privilegiate_ale_prieteniei, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- BÎTFOI, Dorin-Liviu, *Ionathan X. Uranus sau omul exorbitant și identitățile sale*, prefață la Ionathan X. Uranus, *În potriua veacului. Textele de avangardă (1926–1932)*, ediție îngrijită de Mariana Macri și Dorin-Liviu Bîțfoi, București, Compania, 2005.
- BLAGA, Carmen D., *Marinetti și Urmuz. Similitudini de forme ficționale, disjunții în substratul ontologic*, în „Analele Universității de Vest. Seria Științe Filologice”, vol. 42–43, 2004–2005, p. 323–331.
- BLAGA, Carmen D., *Urmuz și criza imaginarului european*, Timișoara, Hestia, 2005.
- BLOOM, Harold, *Canonul occidental. Cărțile și Școala Epocilor*, traducere de Diana Stanciu, postfață de Mihaela Anghelescu Irimia, București, Univers, 1998.
- BLOOM, Harold, *Canonul occidental. Cărțile și Școala Epocilor*, București, Art, 2007.
- BLOOM, Harold, *Anxietatea influenței. O teorie a poeziei*, traducere din limba engleză și note de Rareș Moldovan, Pitești, Paralela 45, 2008.
- BLOOM, Harold, *The Anatomy of Influence: Literature as a Way of Life*, New Haven/Londra, Yale University Press, 2011.

- BOGZA, Geo, *Necrolog*, în „România literară”, nr. 34, 13 septembrie 1984.
- BOGZA, Geo, *Jurnal de copilărie și adolescență*, București, Cartea Românească, 1987.
- BORDAȘ, Liviu, *Mircea Eliade și corespondenții săi: Marcel Avramescu*, în „Viața românească”, nr. 7, 2021, <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/07/mircea-eliade-si-corespondentii-sai-marcel-avramescu/>, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- BREZIANU, Barbu, *Prea uitatul nostru „APUNAKE”*, în „Manuscriptum”, nr. 1–2, an 110–111 XXIX, București, Semne, 1998, p. 316–319.
- BUCIU, Marian Victor, *Avangarda și neoavangarda în literatura română*, Craiova, Tipografia Universității din Craiova, 2006.
- BUCIU, Marian Victor, *Zece prozatori exemplari: perioada interbelică*, București, Ideea Europeană, 2006.
- BULEU, Constantina Raveca, *Ezoterismul românesc interbelic*, în „Mișcarea literară”, an XIII, nr. 3 (51), 2014, p. 96–105.
- BULEU, Constantina Raveca, *Esotericism and Secrecy in Alternative Literary Histories*, în „Dacoromania litteraria”, nr. 1, 2019, p. 47–57.
- BÜRGER, Peter, *Theory of the Avant-Garde*, traducere de Michael Shaw, prefață de Jochen Schulte-Sasse, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1984.
- BÜRGER, Peter, *Avant-Garde and Neo-Avant-Garde: An Attempt to Answer Certain Critics of "Theory of the Avant-Garde"*, în *New Literary History*, vol. 41, nr. 4, Baltimore, John Hopkins University Press, 2010, p. 695–715, <https://www.jstor.org/stable/23012702>, accesat ultima dată la 17.05.2022.
- BURȚA-CERNAT, Bianca, *Fotografie de grup cu scriitoare uitate. Proza feminină interbelică*, București, Cartea Românească, 2011.
- CAWS, Mary Ann, KUENZLI, Rudolf E., RAABERG, Gwen, *Surrealism and Women*, Cambridge/Londra, MIT Press, 1993.
- CĂLINESCU, G., *Principii de estetică*, București, Minerva, 1968.
- CĂLINESCU, G., *Curs de poezie. Principii de estetică*, București, Universal Dalsi, 1998.
- CĂLINESCU, Matei, *Eseuri despre literatura modernă*, București, Eminescu, 1970.
- CĂLINESCU, Matei, *Conceptul modern de poezie. De la romantism la avangardă*, București, Eminescu, 1972.
- CĂLINESCU, Matei, *Cinci fețe ale modernității: modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*, traducere din engleză de Tatiana Pătrulescu și Radu Țurcanu, traducerea textelor din Addenda de Mona Antohi, postfață de Mircea Martin, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Iași, Polirom, 2005.
- CĂLINESCU, Matei, *A citi. A reciti: către o poetică a (re)lecturii – cu un capitol românesc inedit despre Mateiu I. Caragiale*, traducere din engleză de Virgil Stanciu, Iași, Polirom, 2007.
- CERNAT, Paul, *Recuperarea lui Ionathan X. Uranus*, în „Observator cultural”, nr. 299, 2005, <https://www.observatorcultural.ro/articol/recuperarea-lui-ionathan-x-uranus-2>, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- CERNAT, Paul, *Avangarda românească și complexul periferiei: primul val*, București, Cartea Românească, 2007.
- CERNAT, Paul, *The Young Eugen Ionescu between Dada Existentialism and the Balkan Tradition of the Absurd*, în „World Literature Studies”, nr. 2, vol. 7, 2015, p. 36–48.
- CERNAT, Paul, *Vase comunicante: (Inter)fețe ale avangardei românești interbelice*, București, Polirom, 2018.
- CHADWICK, Whitney, *Women Artists and the Surrealist Movement*, Boston, Little, Brown and Company, 1985.
- CHADWICK, Whitney (ed.), *Mirror Images: Women, Surrealism, and Self-Representation*, Cambridge, MIT Press, 1998.

- CHADWICK, Whitney, *The Militant Muse: Love, War and the Women of Surrealism*, Londra, Thames & Hudson Ltd, 2017.
- CIOCULESCU, Șerban, *Aspecte lirice contemporane*, ediția a II-a, București, Minerva, 1972 [1942].
- CLINCI, Daniel, *Avangardă și experiment. De la estetica negativă la cultura postmodernă*, București, Tracus Arte, 2014.
- CODRESCU, Andrei, *The Posthuman Dada Guide: Tzara & Lenin Play Chess*. Princeton, Princeton University Press, 2009.
- COFAN, A. C., *Estetica și hermeneutica grotescului. Tudor Arghezi, Urmuz, Eugen Ionescu*, București, Tracus Arte, 2017.
- COLONAȘ, Florin, *Revizitând avangarda*, prefață de Cătălin Davidescu, ediție îngrijită de Petrișor Militaru, Craiova, Aius, 2013.
- COMARNESCU, Petru, *Vi-l prezint pe Apunake*, în „Antiteze”, seria a III-a, nr. 1, anul XXI, 2011, p. 69–70, <https://fdocumente.com/document/antiteze-nr12011.html>, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Scrieri*, vol. 5, București, Minerva, 1971.
- CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Scrieri*, vol. 6, București, Minerva, 1972.
- CORNEA, Paul, *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii: concepte, convenții, modele*, București, Eminescu, 1980.
- CORNEA, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, ediția a II-a, Iași, Polirom, 1998.
- CORNEA, Paul, *Interpretare și raționalitate*, Iași, Polirom, 2006.
- CORNEA, Paul, *Delimitări și ipoteze. Comunicări și eseuri de teorie literară și studii culturale*, traducere de Alin Croitoru și Magda Răduță, Iași, Polirom, 2008.
- CORNIS-POPE, Marcel, *The Unfinished Battles. Romanian Postmodernism Before and After 1989*, Iași, Polirom, 1996.
- CORNIS-POPE, Marcel, NEUBAUER, John (eds.), *History of the Literary Cultures of East-Central Europe Junctions and Disjunctions in the 19th and 20th Centuries*, vol. IV: *Types and Stereotypes*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2010.
- CRĂCIUN, Icu, *Anul 1947 – cântecul de lebedă al avangardismului românesc*, în „Mișcarea literară”, an III, nr. 3–4 (11–12), 2004, p. 130–135.
- CROHMĂLNICEANU, Ovid S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, ediție revăzută, București, Minerva, 1972.
- CROHMĂLNICEANU, Ovid S., *Evreii în mișcarea de avangardă românească*, text îngrijit, adnotat și prefațat de Geo Șerban, București, Hasefer, 2001.
- CRUCEANU, Mihail, *De vorbă cu trecutul...*, București, Albatros, 1978.
- CULIANU, I.P., *Studii românești*, vol. II *Soarele și Luna. Otrăvurile admirației*, traduceri de Maria-Magdalena Anghelescu, Corina Popescu, Dan Petrescu, notă asupra ediției de Tereza Culianu-Petrescu, Iași, Polirom, 2009.
- DAMROSCH, David, *What is World Literature*, Princeton, Princeton University Press, 2003.
- DAMROSCH, David, *World Literature in a Postcanonical, Hypercanonical Age*, în Haun Saussy (ed.), *Literature in an Age of Globalization*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 2006, p. 43–53.
- DAVIDESCU, Nicolae, *Variații pe manifestul viitoriștilor (Paradox critic)*, în „Noua revistă română”, vol. XII, nr. 16, 1912, p. 234–235.
- DAVIDESCU, Nicolae, *Ultimul manifest al viitoriștilor*, în „Noua revistă română”, vol. XV, nr. 10, 1914, p. 158.
- DE MICHELI, Mario, *Avangarda artistică a secolului XX*, în românește de Ilie Constantin, București, Meridiane, 1968.

- DIACONESCU, Ioana, „*Lotul*” *Rugul Aprins. Preoți și martiri – Benedict Ghiuș*, în „România literară”, nr. 15–16, 2015, http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/lotul_rugul_aprins_preoi_i_martiri_benedict_ghiu, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- DMITRIEVA, Marina, *Transcending Gender: Cross-Dressing as a Performative Practice of Women Artists of the Avant-Garde*, în MALYCHEVA, Tanja, WÜNSCHE, Isabel (eds.), *Marianne Werefkin and the Women Artists in Her Circle*, Leiden, Brill, 2017, p. 123–136.
- DRĂGĂNESCU, Mihai, *Scumpe confrate*, în „Democrația”, I, nr. 19, 20 februarie 1909, p. 6.
- DROGOREANU, Emilia, *Influențe ale futurismului italian asupra avangardei românești. Sincronie și specificitate*, cuvânt înainte de Marco Cugno, postfață de Ion Bogdan Lefter, Pitești, Paralela 45, 2004.
- DUMITRAȘCU, Amalia, *Un roman regăsit*, în „Manuscriptum”, nr. 1–2, an 110–111 XXIX, București, Semne, 1998, p. 274.
- ĐURIŠIN, Dionýz, *Vergleichende literaturforschung: Versuch eines methodisch-theoretischen grundrisses*, Berlin, Akademie-Verlag, 1976.
- EMILIAN, Constantin I., *Anarhismul poetic. Studiu de critic*, București, Tipografia „Bucovina”, 1932.
- FERREBOEUF, Rebecca, NOBLE, Fiona, PLUNKETT, Tara (eds.), Londra, Palgrave Macmillan, 2016.
- FINKENTHAL, Michael, *D. Trost. Între realitatea visului și visul ca realitate*, București, Tracus Arte, 2013.
- FOARȚĂ, Șerban, *Softul român. Nimbul și adierea (I). Întâlnirea dintâi cu Jonathan X. Uranus*, în „Observator cultural”, nr. 757, 2015, <https://www.observatorcultural.ro/articol/softul-roman-nimbul-si-adierea-i/>, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- FROST, Elisabeth A., *The Feminist Avant-Garde in American Poetry*, Iowa, University of Iowa Press, 2003.
- GÂRBEA, Horia, *Un poem cu cheie al lui Grigore Cugler*, în „România literară”, nr. 4, 2016, http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/un_poem_cu_cheie_al_lui_grigore_cugler, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- GENETTE, Gérard, *Palimpsestes. La littérature au second degré*, Paris, Éditions du Seuil, 1982.
- GEORGE, Alexandru, *Semne și repere*, București, Cartea Românească, 1971.
- GEORGESCU, N., *Literatura de scandal*, prefață de Nicolae Iorga, ilustrații de A. Dragoș și Neagu, București, Editura Ziarului „Universul”, 1938.
- GLĂVAN, Gabriela, *Viraj în ireal. Modernități particulare în literatura română interbelică*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2014.
- GLODEANU, Gheorghe, *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței*, București, Libra, 1999.
- GLODEANU, Gheorghe, *Marcel Avramescu sau despre sfidarea literaturii*, în *The Proceedings of the International Conference „Communication, Context, Interdisciplinarity. Section: Language and Discourse*, nr. 2, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2012, p. 494–504, <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A22523/pdf>, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- GLODEANU, Gheorghe, *Marcel Avramescu și fascinația avangardei*, în „Mișcarea literară”, an XV, nr. 1(57), Bistrița, 2016, p. 98–106.

- GLODEANU, Gheorghe, *Patru scriitori de avangardă (Urmuz, Grigore Cugler, Marcel Avramescu, M. Blecher)/Cuatro escritores de vanguardia (Urmuz, Grigore Cugler, Marcel Avramescu, M. Blecher)*, Iași, Pim, 2016.
- GOLDIȘ, Alex, *Avangarda românească, într-un triptic definitiv*, în „Vatra”, an 38, nr. 3–4, martie–aprilie 2011, p. 26–38, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=215273>, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- GUILLÉN, Claudio, *Literature as System. Essays Toward the Theory of Literary History*, Princeton, Princeton University Press, 2015.
- GULEA, Dan, *Domni, tovarăși, camarazi. O evoluție a avangardei române*, Pitești, Paralela 45, 2007.
- GULEA, Dan, *Marginaliile avangardelor*, București, Tracus Arte, 2016.
- GULEA, Dan, *Craiovangarda*, în „România literară”, nr. 23, 2018, p. 4.
- GULEA, Dan, *Centenarul de la noi*, în „Apostrof”, anul XXIX, nr. 5 (336), 2018, <https://www.revista-apostrof.ro/arhiva/an2018/n5/a18/>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- GYR, Radu, *Scurt bilanț al unei anarhii de import*, în „Porunca vremii”, VI, nr. 716, 16 aprilie 1937, p. 2.
- HEMUS, Ruth, *Dada's Women*, New Haven, Yale University Press, 2009.
- HEMUS, Ruth, *Arnould's Poèmes à claires-voies*, în FERREBOEUF, Rebecca, NOBLE, Fiona, PLUNKETT, Tara (eds.), Londra, Palgrave Macmillan, 2016, p. 71–86.
- HENTEA, Marius, *TaTa DADA. The Real Life and Celestial Adventures of Tristan Tzara*. Cambridge, MIT Press, 2014.
- HENTEA, Marius, *TaTA Dada. Adevărata viață și celestele aventuri ale lui Tristan Tzara*, București, Tracus Arte, 2016.
- ILIE, Rodica, *Manifestul literar. Poetici ale avangardei în spațiul cultural românesc*, Brașov, Editura Universității „Transilvania”, 2008.
- IONESCU, Gelu, *Romanul lecturii*, București, Cartea Românească, 1976.
- IORGA, Filip-Lucian, *Barbu Brezianu*, în „România literară”, nr. 3, 2008, http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/barbu_brezianu, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- JOVIĆ, Bojan, TODORVIĆ, Predrag, MANČIĆ, Aleksandra, MILJKOVIĆ, Milan, *Description of an (Unrealized) Project: Women in Avant-Garde – Gender Aspects in the Digital Age*, în „Pregled NCD”, 28, 2016, p. 70–78, <http://www.ncd.matf.bg.ac.rs/issues/28/ncdn28p70-78.pdf>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- KALNICKÁ, Zdeňka, KALNICKÝ, Juraj, *Journey Towards “Her” Identity: Remedios Varo*, în „Tekstoteka Filozoficzna”, nr. 7, 2018, p. 73–81, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=688018>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- KONSTANTINOVICI, Milodrag, *Pentru mine, poezia a însemnat totul*, interviu realizat de Eugen Bunaru, în „Orizont”, nr. 6, 2007, p. 27.
- KORNHAUSER, Jakub, *Depoetize the Universe. Manifestoes of Romanian Surrealism*, în „Romanica Cracoviensia”, nr. 4, 2015, p. 79–287, https://ejournals.eu/pliki_artykulu_czasopisma/pelny_tekst/ae95eb3e-b200-4998-b41e-fe57a1498b47/pobierz, accesat ultima dată la 10.03.2023.
- KRISTEVA, Julia, *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*, New York, Columbia University Press, 1980.
- LASCU, Mădălina, *Craiova, poarta de intrare a avangardei europene pe teritoriul românesc? Noi precizări asupra pătrunderii futurismului în România*, în „Caietele avangardei”, an 1, nr. 1, 2013, p. 16–22.

- LASCU, Mădălina, *Imaginea orașului în avangarda românească*, București, Tracus Arte, 2014.
- LĂCĂTUȘ, Adrian, *Urmuz. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Brașov, AULA, 2002.
- LĂCĂTUȘ, Adrian, *Modernitatea conservatoare. Aspecte ale culturii Europei Centrale*, Brașov, Editura Universității Transilvania, 2009.
- LEFTER, Ion Bogdan, *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române*, Pitești, Paralela 45, 2000.
- LEMNY, Doina, *Lizica Codreanu. O dansatoare româncă în avangarda pariziană*, București, Vellant, 2012.
- LEMNY, Doina, *O enciclopedie a curentelor moderniste ale începutului de secol*, în „Observator cultural”, nr. 1129, 7 octombrie 2022, <https://www.observatorcultural.ro/articol/o-enciclopedie-a-curentelor-moderniste-ale-inceputului-de-secol/>, accesat ultima dată la 06.07.2024.
- LIVESCU, Cristian, „*Simbolul exilului deplin...*”, în „Antiteze”, seria a III-a, nr. 1, anul XXI, 2011, p. 46–55, <https://fdocumente.com/document/antiteze-nr12011.html>, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- LIVESCU, Cristian, „*Lumea pe dos*” și „*personajul anapoda*”, într-o viziune comparativă, în „România literară”, nr. 28, 2013, <http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/lumea-pe-dos-i-personajul-anapoda-ntr-o-viziune-comparativ>, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- LOMBARDO, Maria Luisa, *Erotica magna: o istorie a literaturii române, dincolo de tabuurile ei*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2004.
- LONGDEN, Vanessa, *Book Review: The Militant Muse: Love, War and the Women of Surrealism by Whitney Chadwick*, în „LSE Review of Books”, 24 noiembrie 2017, <https://eprints.lse.ac.uk/86253/>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- LOVINESCU, Monica, *Întrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ștefan Lupașcu și Grigore Cugler*, București, Cartea Românească, 1992.
- LOVINESCU, Monica, *Grigore Cugler*, în „Antiteze”, seria a III-a, nr. 1, anul XXI, 2011, p. 63–69, <https://fdocumente.com/document/antiteze-nr12011.html>, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- LUSTY, Natalya, *Surrealism, Feminism, Psychoanalysis*, Londra/New York, Routledge/Taylor&Francis Group, 2017.
- MALYCHEVA, Tanja, WÜNSCHE, Isabel (eds.), *Marianne Werefkin and the Women Artists in Her Circle*, Leiden, Brill, 2017.
- MANOLESCU, Anca, *René Guénon, un autor modern*, în „Dilema”, nr. 552, 2003, p. 12.
- MANOLESCU, Florin, *Prefața la CUGLER, Grigore, Apunake și alte fenomene. Afară-de-Unu-Singur*, prefață de Florin Manolescu, ilustrații de Carmen Nistorescu, București, Compania, 2005, p. 5–17.
- MANOLESCU, Nicolae, *Jonathan X. Uranus, „humorist liber”*, în „România literară”, nr. 43, 2001, https://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/jonathan_x_uranus_humorist_liber, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- MARINO, Adrian, *Modern, modernism, modernitate*, București, Editura pentru literatură universală, 1969.
- MARINO, Adrian, *Comparatism și teoria literaturii*, traducere de Mihai Ungurean, Iași, Polirom, 1998.
- MARINO, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, vol. 6, partea IV, *Problema definiției literaturii. Criza definiției literaturii. Antiliteratura*, cu un Epilog, Cluj-Napoca, Dacia, 2000.

- MEIFFRET, Laurence *Génica Athanasiou. Viața pasionantă a unei actrițe române din avangarda pariziană*, traducere în română de Sofia Oprescu, București, Muzeul Literaturii Române, 2019.
- MIHALACHE, Gabriela *The Romanian Avant-Garde Theatre. A Bird's-Eye View*, în „Journal of Romanian Literary Studies”, nr. 8, 2016, p. 671–677, <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A23207/pdf>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- MILITARU, Petrișor, *Magdalena Binder: un portret în tușe bogziene*, în HOLDA, Madda, *Cărți de vizită*, prefață de Vladimir Pană, ediție îngrijită și postfață de Petrișor Militaru, Craiova, Aius, 2017, p. 17–18.
- MILITARU, Petrișor, *Postfață*, în HOLDA, Madda, *Cărți de vizită*, prefață de Vladimir Pană, ediție îngrijită și postfață de Petrișor Militaru, Craiova, Aius, 2017, p. 50–51.
- MINCU, Marin, *Textualism și autenticitate. Eseu despre textul poetic*, III, Constanța, Pontica, 1993.
- MIRONESCU, Doris, *Intimitate avangardistă*, în „Suplimentul de cultură”, nr. 392, 2013, <https://suplimentuldecultura.ro/8303/intimitate-avangardista/>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- MODOC, Emanuel, *Receptarea poeziei de avangardă a lui Geo Bogza. De la scandalul pornografic la impermeabilitatea criticii față de fenomenul avangardist*, în „Transilvania”, Sibiu, nr. 12, 2016, p. 25–33, <https://revistatransilvania.ro/receptarea-poeziei-de-avangarda-a-lui-geo-bogza-de-la-scandalul-pornografic-la-impermeabilitatea-criticii-fata-de-fenomenul-avangardist/>, accesată ultima dată la 10.03.2023.
- MODOC, Emanuel, *Internaționala periferiilor. Rețeaua avangardelor din Europa Centrală și de Est*, București, Muzeul Literaturii Române, 2020.
- MORAR, Ovidiu, *Avatarurile suprarealismului românesc*, București, Univers, 2003.
- MORAR, Ovidiu, *Avangarda românească în context european*, Suceava, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2003.
- MORAR, Ovidiu, *Avangardismul românesc*, editori Aura Christi și Andrei Potlog, București, Ideea Europeană, 2005.
- MORAR, Ovidiu, *Suprrealismul românesc*, București, Tracus Arte, 2014.
- MORAR, Ovidiu, *Scriitori evrei din România*, București, Ideea Europeană, 2012 [2014].
- MORAR, Ovidiu, *Ipostaze ale modernismului poetic*, Suceava, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2015.
- MUNTEAN, George, *Urmuz*, în „Manuscriptum”, an VI, nr. 3, 1975.
- NEDELEA, Gabriel, *Despre literatura lui Grigore Cugler*, în „România literară”, nr. 43–44, 2017, http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/despre_literatura_lui_grigore_cugler, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- NEDELEA, Gabriel, *Poveste de dragoste în ritm suprarealist*, în „Ramuri”, nr. 1, februarie 2019, <http://www.revistaramuri.ro/index.php?id=4246&editie=151&autor=de%20Gabriel%20Nedelea>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- NEMOIANU, Virgil, *Opere*, vol. 7 *O teorie a secundarului; Imperfecțiune și înfrângere*, traducere din limba engleză de Livia Szász, Carmen-Veronica Borbély, București, Spandugino, 2017.
- ORNEA, Zigu, *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, București, Eminescu, 1980.
- PALEOLOGU, Alexandru, *Părintele Mihail*, prefață la Părintele Mihail Avramescu, *Fragmente reziduale disparate din Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus trândav și neiscusit aspirant ucenic al Sfintei Smerenii*, volum apărut cu binecuvântarea Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, prefață de Alexandru Paleologu, postfață de Mihail Constantineanu, București, Anastasia, 1999.

- PANĂ, Vladimir, *Amintiri cu Madda Holda*, în HOLDA, Madda, *Cărți de vizită*, prefață de Vladimir Pană, ediție îngrijită și postfață de Petrișor Militaru, Craiova, Aius, 2017, p. 5.
- PARPALĂ, Emilia, „*Un palat de ecouri*”: *literatura din perspectivă semiotică, stilistică, imagologică*, Craiova, Universitaria, 2020.
- PAVEL, Laura, *Prin „oceanul întors” al teoriei literare: Virgil Nemoianu*, în „Caietele Sextil Pușcariu, II, Cluj-Napoca, 2015, p. 636–645.
- PÂRVULESCU, Ioana, *Nonconformiștii*, în „România literară”, nr. 26, 2001, <http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/nonconformitii?caut=madda%20holda>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- PÂRVULESCU, Ioana, *Poemul din pudrieră*, în „România literară”, nr. 36, 2001, http://www.romlit.ro/index.pl/numarul_36_2001, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- PERLOFF, Marjorie, *The Futurist Moment. Avant-Garde, Avant Guerre, and the Language of Rupture*, Chicaco/Londra, University of Chicago Press, 1986.
- PERPESSICIUS, *Mențiuni critice. Pagini alese*, antologie și prefață de Eugen Simion, București, Albatros, 1976.
- PERȚA, Cosmin, *Grigore Cugler (1903–1972), scriitor multi și transcultural*, în „HyperCultura”, vol. 1, nr. 1 *Multiculturalism and/or Transculturalism*, 2012, p. 1–6, http://www.litere.hyperion.ro/hypercultura/wp-content/uploads/2017/04/Perta-Cosmin_pdf.pdf, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- PETRESCU, Cezar, *Manifeste: suprarealism, dada*, în „Cuvântul literar și artistic”, II, nr. 22, mai 1925, p. 4.
- PETRESCU, Radu, *Privirea Medusei: Poezia lui B. Fundoianu/Benjamin Fondane*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2003.
- PETROȘEL, Daniela, *Retorica parodiei*, București, Ideea Europeană, 2006.
- PIRU, Al., *Panorama deceniului literar românesc 1940–1950*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- PIRU, Al., *Varia. Precizii și controverse*, București, Eminescu, 1972.
- PÎRVAN, Dana, *Începuturile literaturii scrise de femei în România – misoginism și atitudini macho sau clișeele bărbaților*, 27 aprilie 2016, <https://www.bookaholic.ro/inceputurile-literaturii-scrise-de-femei-in-romania-misoginism-si-atitudini-macho-sau-cliseele-barbatilor.html>, accesată ultima dată la 20.06.2024.
- PLEȘU, Andrei, *Portret preliminar*, prefață la Ionathan X. Uranus, *Monolog nocturn – în aforisme, anecdote și aproximații – despre Suverana Slobozenie a Singurătății între neființă și nebunie*, precedat de 49 sentințe apodictice cu privire la Destinul cititorului, prefață de Andrei Pleșu, ediție îngrijită de Mariana Macri, București, Paideia, 2001.
- POGGIOLI, Renato, *The Theory of the Avant-Garde*, traducere din italiană de Gerald Fitzgerald, Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press, 1968.
- POP, Ion, *Avangardismul poetic românesc. Eseuri*, București, Editura pentru Literatură, 1969.
- POP, Ion, *Avangarda în literatura română*, București, Minerva, 1990.
- POP, Ion, *Avangarda în literatura română*, București, Atlas, 2000.
- POP, Ion, *Introducere în avangarda literară românească*, București, Institutul Cultural Român, 2007.
- POP, Ion, *A scrie și a fi. Ilarie Voronca și metamorfozele poeziei*, ediția a II-a, adăugită, București, Cartea Românească, 2007.
- POP, Ion, *Un urmuzian: Grigore Cugler*, în „Tribuna”, nr. 161, anul VIII, mai 2009, p. 7–9, <https://revistatribuna.ro/wp-content/uploads/2013/12/161.pdf>, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- POP, Ion, *Avangarda în literatura română*, ediția a III-a, definitivă, Chișinău, Cartier, 2017.

- POPA, Mircea, *Grigore Cugler și avangarda românească*, prefață la CUGLER, Grigore, *Apunake și alte fenomene*, ediție îngrijită și prefațată de Mircea Popa, Oradea, Cogito, 1996, p. 5-31.
- POPESCU, Simona, *Salvarea speciei. Despre suprarealism și Gellu Naum*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2000.
- POPESCU, Simona, *Urmuz, the Solitary*, în „Dada/Surrealism”, nr. 20 (1), 2015, p. 1–3.
- RĂDULESCU, Mihai Sorin, *De ce „Apunake”?*, în „România literară”, nr. 33, 2009, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/de_ce_apunake, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- RĂILEANU, Petre, *DADA în direct, urmat de Tristan Tzara, schiță de portret*, București, Tracus Arte, 2016.
- RIFFATERRE, Michael, *L'intertexte inconnu*, în „Littérature”, nr. 41, 1981, p. 4–7, disponibil la https://www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1981_num_41_1_1330, accesat ultima dată la 14.06.2022.
- RIFFATERRE, Michael, *La Trace de l'intertexte*, în „La Pensée”, nr. 215, 1980, p. 4–18.
- ROTARI, Dorina, *Teorii și practici ale rescrierii*, în „Limba română”, nr. 4, anul XXIX, 2019, p. 164–175, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/164-175.pdf, accesat ultima dată la 29.05.2022.
- ROTIROTI, Giovanni, *„Când soarele ajunge la solstițiu”. Urmuz și scriitorii de avangardă din exil*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2020.
- ROTIROTI, Giovanni, *Urmuz. Poetica della traduzione*, Milano, Criterion Editrice, 2022.
- RUJA, Alexandru, *„Traista-n băț și scripca subțioară...”*, în „Orizont”, nr. 10, 2007, p. 13.
- SANDQVIST, Tom, *Dada East: The Romanians of Cabaret Voltaire*, Cambridge, MIT Press, 2006. [ediția a II-a, 2010].
- SEBASTIAN, Mihail, *Opere*, vol. I *Publicistică 1926–1928*, București, Minerva, 1994.
- SHAFRAN, Dan, *Grigore Cugler omagiat în Peru*, în „România literară”, nr. 19, 2003, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/grigore_cugler_omagiat_n_peru, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- SILVESTRI, Artur, *Un Kafka înainte de Kafka*, în „Argeș”, nr. 170, octombrie 1985, p. 6.
- SIMUȚ, Ion, *Al doilea Urmuz*, în „România literară”, nr. 23, 2004, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/al_doilea_urmuz, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- SLĂVOIU, Vlad, *Un avangardist recuperat*, în „Observator cultural”, nr. 316, 13 aprilie 2006, <https://www.observatorcultural.ro/articol/un-avangardist-recuperat-2/>, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- SOROHAN, Elvira, *Singurătatea scriitorului*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2004.
- SPIRIDON, Monica, GUTTHY, Agnieszka, JERZAK, Katarzyna, *Paris as a Constitutive East-Central European Topos: The Case of Polish and Romanian Literatures*, în Marcel Cornis-Pope, John Neubauer (ed.), *History of the literary cultures of East-Central Europe. Junctures and Disjunctures in the 19th and 20th centuries*, vol. II, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2006, p. 428–440.
- STREINU, Vladimir, *Pagini de critică literară*, vol. V *Marginalia, eseuri*, ediție alcătuită de George Muntean, București, Minerva, 1977.
- SULEIMAN, Susan Rubin, *A Double Margin: Reflections on Women Writers and the Avant-Garde in France*, în „Yale French Studies”, nr. 75 *The Politics of Tradition: Placing Women in French Literature*, New Haven/Londra, Yale University Press, 1988, p. 148–172, <https://www.jstor.org/stable/2930312>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- ȘERBAN, Geo, *Grigore Cugler. Un diplomat printre literați*, în „Manuscriptum”, nr. 1–2, an 110-111 XXIX, București, Semne, 1998, p. 242–248.

- ȘERBAN, Geo, *Urmuz & Demetru*, în „Lettre Internationale”, ediție în română, nr. 58, 2006, p. 43–48.
- ȘERBAN, Geo, *Jonathan X. Uranus, un autor sub multiple deghizări*, în „Observator cultural”, nr. 554, 2020, <https://www.observatorcultural.ro/articol/ionathan-x-uranus-un-autor-sub-multiple-deghizari/>, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- TERIAN, Andrei, *Critica de export: teorii, contexte, ideologii*, București, Editura Muzeului Literaturii Române, 2013.
- TOLCEA, Marcel, *Câteva repere ale unui destin crucial*, postfață la Mihail Avramescu, *Comedia Infra-Umană. Fragmente din Eseul poliautobiografic al lui Ierusalim X. Unicornus*, cu două precuvântări de Șerban Foarță și Floriana M. Avramescu și un epilog de Marcel Tolcea, Timișoara, Brumar, 2004.
- TOLCEA, Marcel, „Memra” – câteva deslușiri despre singura publicație de inspirație guénoniană, în „Revista Română de Istoria Presei”, an I, nr. 2, 2007, p. 13–16.
- TOLCEA, Marcel, *Jimbolia, mon glamour*, în „Orizont”, nr. 4, 2008, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Eliade, ezotericul*, ediție revăzută și adăugită, București, EST, 2012.
- TOLCEA, Marcel, „Nu am venit să fac, ci sunt chemat să fiu”. De la Marcel Avramescu, la Părintele Mihail Avramescu. Repere ale unei biografii spirituale (I), în „Trivium – revistă de gândire simbolică”, nr. 2 (11), 2012, p. 265–281.
- TOLCEA, Marcel, *De la Marcel Avramescu la Părintele Mihail. 30 de ani dintr-o postumitate redescoperită*, în „Orizont”, nr. 8, 2014, p. 22.
- TOLCEA, Marcel, *Mircea Eliade și Mihail Avramescu: câteva intersecții biografice și doctrinare*, în „Mozaicul”, an XVIII, nr. 9 (203), 2015, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Între docta ignorantia și laus stultitiae*, în „Orizont”, nr. 3, 2016, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Un geamăn perfect*, în „Orizont”, nr. 6, 2016, p. 4–5.
- TOLCEA, Marcel, *Marcel/Mihail Avramescu, cel dinspre Nicolaus Cusanus*, în „Orizont”, nr. 11, 2017, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Mihail Avramescu – între Cabală și creștinism*, în „Orizont”, nr. 3, 2017, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Ceci n'est pas une Jimbolia!*, în „Orizont”, nr. 3, 2018, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Jonathan X. Uranus și amneziile criticii literare*, în „Orizont”, nr. 8, 2018, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Marc Mihail Avramescu – CX*, în „Orizont”, nr. 1, 2019, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Marcel Mihail Avramescu și avatarurile unui avangardism sui-generis*, în „Viața Românească”, nr. 4, 2019, <https://www.viataromaneasca.eu/revista/2019/05/marcel-mihail-avramescu-si-avatarurile-unui-avangardism-sui-generis/>, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- TOLCEA, Marcel, *Urmuz, totemic*, în „Orizont”, nr. 8, 2020, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Un antroposof bine ascuns sub umor și absurd: Cugler*, în „Orizont”, nr. 11, 2020, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Despre Urmuz, Arghezi, Avramescu și o acuză de furt literar*, în „Orizont”, nr. 4, 2020, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Jimboliana Istorie ieroglifică*, în „Orizont”, nr. 12, 2020, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Al patrulea mușchetar*, în „Orizont”, nr. 10, 2020, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *O licență despre Cabala, în 1951*, în „Orizont”, nr. 5, 2021, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, „Patriarhul roșu” și astrologia, în „Orizont”, nr. 4, 2021, p. 3.
- TOLCEA, Marcel, *Iluzia numelor. Episoade oculte din biografia lui Marc-Mihail Avramescu*, în „Orizont”, nr. 1, 2021, p. 16–17.
- TRANDAFIR, C., *Înainte-mergătorul fără voie*, în „România literară”, an 42, nr. 9, 2009, p. 21, http://www.romlit.ro/index.pl/numarul_9_2009_ro, accesat ultima dată la 10.03.2023.

- UNGUREANU, Cornel, *Mincu*, în „Orizont”, nr. 4, aprilie 2007, p. 2.
- UNGUREANU, Cornel, *De ce să rămânem ilegaliștii speranței?*, interviu realizat de Adriana Babeți și Mircea Mihăieș, în „Orizont”, nr. 8, 2008, p. 4–5.
- UNGUREANU, Cornel, *Poetul și capitalele literaturii*, în „România literară”, nr. 12, 2009, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/poetul_i_capitalele_literaturii, accesat ultima dată la 24.05.2024.
- UNGUREANU, Cornel, *Șantier 2. Un itinerar în căutarea lui Mircea Eliade*, București, Cartea Românească, 2010.
- UNGUREANU, Cornel, *Alte scrisori ale lui N. Steinhardt*, în „Orizont”, nr. 10, 2015, p. 2.
- UNGUREANU, Cornel, *Aniversări (II). Petre Stoica (85), Gheorghe Grigurcu (80), Marcel Tolcea (60)*, în „Orizont”, nr. 6, 2016, p. 2.
- UNGUREANU, Cornel, *Lumea lui Mircea Eliade*, în „Orizont”, nr. 9, 2019, p. 2.
- UNGUREANU, Delia, *From Paris to Tlön. Surrealism as World Literature*, Londra, Bloomsbury Academic, 2018.
- VASILACHE, Simona, *Condotierul fantezie*, în „România literară”, nr. 15, 2009, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/condotierul_fantezie, accesat ultima dată la 15.06.2023.
- VELESCU, Cristian-Robert, *Victor Brauner d’après Duchamp, sau, Drumul pictorului către un suprarealism „bine temperat”*, București, Institutul Cultural Român, 2007.
- VELESCU, Cristian-Robert, *Avant-gardes et modernités. Brâncuși, Duchamp, Brauner, Voronca, Tzara & comp*, București, Institutul Cultural Român, 2013.
- VELESCU, Cristian-Robert, *Preavangardă și avangardă. Transformări caleidoscopice în arta începutului de secol XX (O încercare de arheologie culturală)*, București, Editura Academiei Române, 2022.
- VIDA, Mariana, *Lumea Margaretei Sterian*, în „Observator cultural”, nr. 206, 2004, <https://www.observatorcultural.ro/articol/arte-vizuale-lumea-margaretei-sterian-2/>, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- VONCU, Răzvan, *Bogza, îndrăgostit*, în „România literară”, nr. 13, 2018, http://arhiva.romanaliterara.com/index.pl/bogza_ndrgostit?caut=madda%20holda, accesat ultima dată la 20.06.2024.
- WELLEK, René, WARREN, Austin, *Teoria literaturii*, în românește de Rodica Tiniș, studiu introductiv și note de Sorin Alexandrescu, București, Editura pentru literatură universală, 1967.
- YAARI, Monique, «*Infra-Noir*», un et Multiple: *Un Groupe Surréaliste Entre Bucarest et Paris, 1945–1947*, Berna, Peter Lang, 2014.
- ZBARCEA, Bianca, VIANU, Lidia (eds.), *Arhiva Margareta Sterian. Opera decorativă*, 4 volume, București, Contemporary Literature Press, 2017.
- ZBARCEA, Bianca, VIANU, Lidia (eds.), *Arhiva Margareta Sterian. Opera grafică*, 4 volume, București, Contemporary Literature Press, 2017.

Antologii

- ***Poèmes roumains, traducere de Mircea E. Balaban, Annie Benteoiu, Aurel George Boeșteanu, Andrée Fleury, Dan A. Lăzărescu, Mihai Ungureanu, D.I. Suchianu, București, Uniunea Scriitorilor Republicii Socialiste România, 1970.
- ***Romanian Poems, traduceri de Mariela Dimboiu, Roy MacGregor-Hastie, Dan Duțescu, Richard Hillard, Leon Levițchi, Petru Popescu, București, Uniunea Scriitorilor Republicii Socialiste România, 1970.
- ****46 Romanian Poets in English*, traduceri, introducere și note de Ștefan Avădanei și Don Eulert, postfață de Constantin Ciopraga, Iași, Junimea, 1973.

- ****100 Years of Romanian Poetry*, cuvânt înainte de Stavros Deligiorgis, traducere de Ioana Deligiorgis, Iași, Junimea, 1982.
- ****Récits insolites de Mihai Eminescu à Ana Blandiana*, selecție, traducere și note de Annie Bentiou, prefață de Nicolae Manolescu, București, Minerva, 1983.
- ****Voix et voies de la poésie roumaine / Glasuri și popasuri în poezia românească*, traducere de Romulus Vulpescu, ediție bilingvă, București, Biblioteca Bucureștilor, 1999.
- ACSAN, Ion, ALBASTRU, Matei, *Die schönsten Gedichte aus Rumänien. Von Mioritza bis zur Gegenwart. Lirikanthologie*, București, România Press, 2003.
- ALBASTRU, Matei, CARIANOPOL, Virginia, *Rumänische dichter. Anthologie*, București, România Press, 1998.
- ALBASTRU, Matei, *Einhundertelf Rumänische dichter. Von Eminescu bis Gegenwart. Lirikanthologie*, București, România Press, 2000.
- BACIU, Ștefan, *11+11 poetas rumanos contemporaneos*, ilustrații de Alexandru Lungu, León, Editura Universității de la Unan, 1976.
- BANTAȘ, Andrei, DUȚESCU, Dan, KORMOS, Carol, LEVIȚCHI, Leon, *Romanian Poets of Our Time*, București, Univers, 1974.
- BANTAȘ, Andrei, *Like Diamonds in Coal Asleep. Selections from 20th Century Romanian Poetry*, traducere de A. Bantaș, D. Duțescu, Leon Levițchi, București, Minerva, 1985.
- BÂRNA, Nicolae, *Avangarda literară românească*, prefață, selecție a textelor, note biobibliografice, concepte operaționale și bibliografie de Nicolae Bârna, Chișinău, Știința, 2017.
- BEHRING, Eva, *Die tanzende Katze. Rumänische Erzähler des 20. Jahrhunderts*, Leipzig, Philipp Reclam, 1985.
- BEHRING, Eva, *Texte der Rumänischen Avantgarde 1907–1947*, Leipzig, Verlag Philipp Reclam jun., 1988.
- BOEȘTEANU, Aurel George, *Poesis. Poètes roumains contemporains*, București, Eminescu, 1975.
- BOEȘTEANU, Aurel George, *Florilegiu de dragoste. Poeme / Florilège d'amour. Poèmes*, antologie și traducere de Aurel George Boeșteanu, prefață de Eugen Simion, București, Minerva, 1981.
- BOSQUET, Alain, *Anthologie de la poésie roumaine*, Paris, Éditions du Seuil, 1968.
- CATANOY, Nicholas (ed.), *Modern Romanian Poetry*, Oakville (Ontario), Mosaic Press, 1977.
- COLOȘENCO, Mircea, *Delictul literar: imitație, copie, plagiat. Istoria negativă a literaturii române. 1882–1937*, antologie și avertisment de Mircea Coloșenco, Iași, Timpul, 2011.
- CUBLEȘAN, Constantin, *Urmuz în conștiința criticii*, București, Cartea Românească, 2014.
- CUGNO, Marco, MINCU, Marin, *Poesia romana d'avanguardia. Testi e manifesti da Urmuz a Ion Caraion*, Milano, Giangiacomo Feltrinelli, 1980.
- DE MICHELI, Mario, VRÂNCEANU, Dragoș, *Antologia della poesia romana*, introducere de Mario De Micheli, traducere de Mario De Micheli și Dragoș Vrânceanu, Florența, Parenti, 1961.
- DUDA, Gabriela, *Literatura românească de avangardă*, antologie, prefață, postfață, tabel cronologic, note, comentarii și bibliografie de Gabriela Duda, București, Humanitas, 1997.
- DUȚESCU, Dan, *Romanian Poems. An Anthology*, traducere de Dan Duțescu, București, Eminescu, 1982.
- FIRAN, Carmen, MUGUR Paul Doru, FOSTER, Edward (ed.), *Born in Utopia. An Anthology of Modern and Contemporary Romanian Poetry*, introducere de Andrei Codrescu, postfață de Nicolae Manolescu și Virgil Nemoianu, traduceri de Adam J. Sorkin, Julian Semilian, Liviu Georgescu, Florin Bican, Dan Duțescu, Andrei Bantaș, Andrei Codrescu, Sean Cotter, Paul Doru Mugur, Peter Jay, Michael Hamburger, Bogdan

- Ștefănescu, Cristina Tătaru, Alfred Margul Sperber, Brenda Walker, Andrea Deletant, Marguerite Dorian, Elliot B. Urdang, John Hartley Williams, Sergiu Celac, Dan Solomon, Teodor Fleșeru, William Jay Smith, Nina Cassian, Adrian Sângeorzan, Alina Savin, Mona Momescu, Nathaniel Smith, New Jersey, Talisman, 2006.
- IVANOVICI, Victor, *Haemus. O antologie de poezie balcanică*, Atena, Prietenii Revistei „ANTI”, 2007.
- JUIN, Hubert, *Poèmes roumains. Des origines à nos jours*, Paris, Éditions Hautefeuille, 1958.
- KRUDU, Petru, *Savremena rumunska poezija*, Novi Sad, Svetovi, 1991.
- LATZINA, Anemone, KAHLAU, Heinz, *Die Wolkentrompete. Rumänische sichtung der Avantgarde*, cuvânt înainte de Sașa Pană, București, Criterion, 1975.
- MACGREGOR-HASTIE, Roy (ed.), *Anthology of Contemporary Romanian Poetry*, Londra, Peter Owen, 1969.
- MINCU, Marin, *Avangarda literară românească*, antologie, studiu introductiv și note biobibliografice de Marin Mincu, București, Minerva, 1983.
- MINCU, Marin, *Avangarda literară românească. De la Urmuz la Eugen Ionescu*, antologie, studiu introductiv și note biobibliografice de Marin Mincu, București, Minerva, 1999.
- MINCU, Marin, *Avangarda literară românească. De la Urmuz la Paul Celan*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, studiu introductiv, antologie și note bibliografice de Marin Mincu, traducerea textelor din limba franceză de Ștefania Mincu, Constanța, Pontica, 2006.
- NOVĂCEANU, Darie, *Antologia de la poezia rumana contemporănea / Antologia poeziei române contemporane*, ediție bilingvă româno-spaniolă, traducere de Darie Novăceanu, București, Minerva, 1977.
- NOVĂCEANU, Darie, *Antologia de la poezia rumana contemporănea*, București, Elion, 2000.
- PANĂ, Sașa, *Antologia literaturii române de avangardă și câteva desene din epică*, introducere de Matei Călinescu, București, Editura pentru literatură, 1969.
- PILLAT, Ion, PERPESSICIUS, *Antologia poezilor de azi cu 70 de chipuri de Marcel Iancu*, vol. I-II, ediție îngrijită, argument, note și fișier bibliografic de Ion Nistor, prefață de Cornelia Pillat, București, Albatros, 2000 [1928].
- POP, Ion, *La Réhabilitation du rêve. Une anthologie de l'Avant-garde roumaine*, studiu critic, selecție și note de Ion Pop, Paris/București, Maurice Nadeau/EST-Samuel Tastet, 2006.
- POP, Ion, *Avangarda românească*, antologie, studiu introductiv, cronologie, referințe critice și note de Ion Pop, postfață de Eugen Simion, București, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, 2016.
- RUSU, Valeriu, *Petite anthologie de poésie roumaine moderne / Mică antologie de poezie română modernă*, ediție bilingvă româno-franceză, antologie, cuvânt înainte de Valeriu Rusu, București, Minerva, 1975.
- SCARLAT, Teodor, *Antologie de imagini din poezia nouă*, București, Gruparea Intelectuală Litere, 1934.
- STEINBERG, Jacob (ed.), *Introduction to Romanian Literature*, cuvânt înainte de Demostene Botez, New York, Twayne, 1966.
- STREINU, Vladimir, *Literatura română contemporană: antologie*, București, Dacia, 1943.
- TRIFU, Sever, CIOCOI-POP, Dumitru, *Romanian Poems / Lirica românească*, antologie bilingvă de poezie, Cluj, Dacia, 1972.
- VAINER, Nelson, *Antologia da poesia romena*, introducere de Guilherme de Almeida, Rio de Janeiro, Civilização Brasileira S.A., 1966.
- ZACIU, Mircea, *With Circular Ticket. Romanian Short Stories*, antologie de Mircea Zăciu, în engleză de Fred Nădăban și John W. Rathbun, note biobibliografice de Sever Trifu, Cluj-Napoca, Dacia, 1983.

Dicționare și enciclopedii

- ****Dicționarul general al literaturii române*, 7 volume, București, Univers Enciclopedic, 2004–2009.
- ****Dicționarul general al literaturii române*, 8 volume, București, Muzeul Literaturii Române, 2016–2021.
- BABEȚI, Adriana (coord.), *Dicționarul romanului central european din secolul XX*, ediție îngrijită de Oana Fotache, Iași, Polirom, 2022.
- CHIȚIMIA, I. C., DIMA, Al. (coord.), *Dicționar cronologic. Literatura română*, București, Editura științifică și pedagogică, 1979.
- COLESNIC, Iurie, *Femei din Moldova: enciclopedie*, Chișinău, Museum, 2000.
- GHIȚULESCU, Mircea (coord.), *100 cei mai mari scriitori români*, ediția a II-a revizuită, prefață de Eugen Uricaru, București, Lider/Star, 2005.
- GRIGORESCU, Dan, *Dicționarul avangardelor*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Enciclopedică, 2005 [2003].
- MANOLESCU, Florin, *Enciclopedia exilului literar românesc 1945–1989: scriitori, reviste, instituții, organizații*, ediția a doua revizuită și adăugită, București, Compania, 2010.
- MARCU, George, ILINCA, Rodica, *Dicționarul personalităților feminine din România*, București, Meronia, 2009.
- MARINO, Adrian, *Dicționar de idei literare*, vol. I (A–G), București, Eminescu, 1973.
- MARINO, Adrian, *Dintr-un dicționar de idei literare*, ediție și text îngrijit de Florina Ilis și Rodica Frențiu, Cluj-Napoca, Argonaut, 2010.
- PĂCURARIU, Dim. (coord.), *Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*, București, Univers, 1979.
- POPA, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, București, Albatros, 1971.
- POPA, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, ediția a doua, revizuită și adăugită, București, Albatros, 1977.
- PRICOP, Lucian, *Dicționar de avangardă literară românească. Scriitori, reviste, curente*, București, Tritonic, 2003.
- SASU, Aurel, *Dicționarul biografic al literaturii române*, 2 vol., Pitești, Paralela 45, 2006.
- VLASIU, Ioana (coord.), *Dicționarul sculptorilor din România. Secolele XIX–XX*, vol. II (H–Z), București, Editura Academiei Române, 2012.
- ZACIU, Mircea (coord.), *Scriitori români*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
- ZACIU, Mircea, PAPAHAĞI, Marian, SASU, Aurel (coord.), *Dicționarul scriitorilor români*, A–C, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995.
- ZACIU, Mircea, PAPAHAĞI, Marian, SASU, Aurel (coord.), *Dicționarul scriitorilor români*, D–L, București, Editura Fundației Culturale Române, 1998.
- ZACIU, Mircea, PAPAHAĞI, Marian, SASU, Aurel (coord.), *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, București, Albatros, 2000.
- ZACIU, Mircea, PAPAHAĞI, Marian, SASU, Aurel (coord.), *Dicționarul scriitorilor români*, M–Q, București, Albatros, 2002.
- ZACIU, Mircea, PAPAHAĞI, Marian, SASU, Aurel (coord.), *Dicționarul scriitorilor români*, R–Z, București, Albatros, 2002.

Istorii literare

- BARBU, Eugen, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent. Poezia română contemporană*, București, Eminescu, 1975.
- BOZ, Lucian, *Cartea cu poeți*, București, Vremea, 1935.

- BUCUR, Marin (coord.), *Literatură română contemporană*, I. *Poezia*, București, Editura Academiei, 1980.
- CĂLINESCU, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, ediție și prefață de Al. Piru, București, Minerva, 1982.
- CROHMĂLNICEANU, Ovid S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, ediție revăzută, București, Minerva, 1972.
- CROHMĂLNICEANU, Ovid S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. III *Dramaturgia și critica literară*, București, Minerva, 1975.
- LOGHIN, Constantin, *Istoria literaturii române (de la început până în zilele noastre)*, ediția a XIV-a, revăzută cu 128 portrete și o hartă, Timișoara, Editura Mitropolitul Silvestru, 1945.
- LOVINESCU, E., *Istoria literaturii române contemporane*, vol. II, București, Minerva, 1981.
- MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Paralela 45, 2008.
- MICU, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol. II *Perioada interbelică. Poezia contemporană*, București, Iriana, 1995.
- MICU, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, București, Saeculum I.O., 2000.
- MINCU, Marin, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea (de la Alexandru Macedonski la Cristian Popescu)*, Constanța, Pontica, 2007.
- NEGOIȚESCU, Ion, *Istoria literaturii române*, vol. I *1800–1945*, București, Minerva, 1991.
- PIRU, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, București, Univers, 1981.
- PIRU, Al., *Istoria literaturii române*, București, Editura „Grai și suflet – cultura națională”, 1994.
- ROTARU, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. II *De la 1900 până la cel de-Al Doilea Război Mondial*, București, Minerva, 1972.
- SCARLAT, Mircea, *Istoria poeziei românești*, vol. III, București, Minerva, 1986.
- SCARLAT, Mircea, *Istoria poeziei românești*, vol. IV, cu un Argument de Nicolae Manolescu, ediție de Dora Scarlat, București, Minerva, 1990.
- SIMION, Eugen, *Scriitori români de azi*, 4 volume, București/Chișinău, Litera Internațional, 1974–1989 [ediția a II-a, București, Cartea Românească, 2020].
- ȘTEFĂNESCU, Alex., *Istoria literaturii române contemporane: 1941–2000*, concepția grafică Mihaela Șchiopu, fotografiile de Ion Cucu, București, Mașina de scris, 2005.
- UNGUREANU, Cornel, *O istorie secretă a literaturii române*, ediția a III-a, București, Tracus Arte, 2019.
- ZALIS, Henri, *O istorie condensată a literaturii române, 1880–2000*, 2 volume, Târgoviște, Bibliotheca, 2005–2006.
- ZAMFIR, Mihai, *Scurtă istorie. Panorama alternativă a literaturii române*, 2, Iași, Polirom, 2017.